

WESTERN ROMAN
LASO
Cijena 480 d broj 761



John Gray

TRI ŠAKALA



YU ISSN 0353-2399
9 770353 239006



John Gray

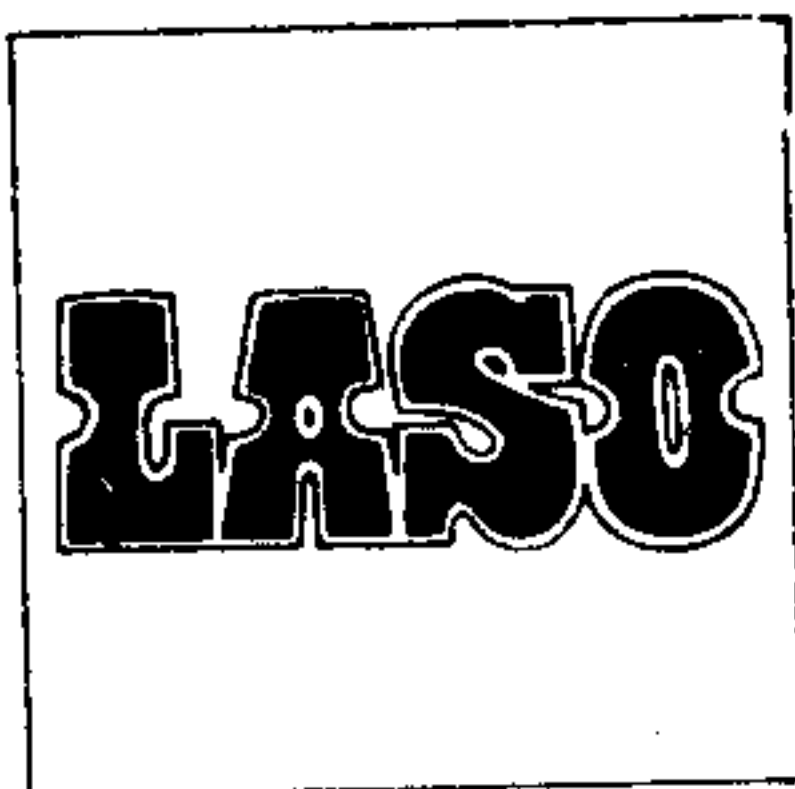
TRI ŠAKALA





VJESNIKOVA PRESS AGENCIJA

Glavni i odgovorni urednik: Milivoj Pašiček
Izdavač: NIŠPRO VJESNIK (predsjednik Poslovnog odbora Vjekoslav Koprivnjak) – OOUR Informativno-revijalna izdanja (direktor Božidar Radman)
Predsjedavajući Savjeta: dr Ivan Krtalić
Adresa redakcije, izdavača i tiskare: 41000 Zagreb, Avenija bratstva i jedinstva 4
Telefoni: 041/526-099, 515-555, 519-555 i 333-333
Telex: 21 121 YU VSK
Kolegij redakcije: Berislav Grabušnik (graf. ur.), Marija Jurela (urednik), Pavle Lugarić (zamjenik gl. i odg. urednika), Milivoj Pašiček, Biserka Pupavac (pomoćnik gl. i odg. urednika) Tisak: NIŠPRO »Vjesnik«, OOUR Novinska rotacija i OOUR TM



Urednik: Ana Hrastović
Grafički urednik: Ivica Bartolić
John Gray: **Tri šakala**
Naslov originala: Drei Schakale
Copyright: VPA
Recenzija: Zorislav Ugljen
Prijevod: Stanko Juriša
Laso broj 761 izlazi 13. 5. 1988.
u nakladi od 60.000 primjeraka

I

Gradić Arivaca slušao je zvono s tornja svoje male kapelice tri put svakoga dana: ujutro, u podne i navečer.

Kad se zvono javilo u rano poslijepodne, svatko je znao da to ne znači ništa dobro.

Posljednji ton još nije bio zamro, kad se začula potmula tutnjava konjskih kopita.

Jahači su dolazili s brda Sierra Babuquivari.

Na zapadnom rubu gradića igrao se dječak s psom mješancem. Prekinuvši zabavu, potrčao je glavnom ulicom i počeo vikati:

— Dolaze Dorantesi!

Iz kapelice je izašao zvonar i podigao pesnicu. Dječak je zašutio. Žene s korpa punim rublja nestale su s trga. Muškarci su se povukli s trijemova u drvene kućerke i zdanja od adobe.

Kad su jahači skrenuli na cestu, grad je već djelovao kao da je u njemu izumro život.

Jahače kao da je ispljunuo sam pakao. Sunce im je spržilo kožu. Obrazi bijahu neobrijani. Kosa je visjela u pramenovima. Odjeća bijaše olinjala. Oči su podsjećale na isprane potočne oblutke.

Svaki je jahač nosio po dva revolvera i nož a uz sedla su bile zataknete puške.

Na čelu su usporedno jašila trojica muškaraca. Srednji je djelovao poput panja. Bio je gorostas, plećat, s glavom kao da je odvaljena od kamena. Imao je kuštravu prosijedu bradu.

Kad su stigli do kapelice, jahači su zauzdali konje i produžili korakom do trga.

— Plaza je pusta, nigdje nikoga — reče jedan od jahača. — Opet su se svi posakrivali.

Bradati je sjašio. Njišući se u bokovima prošao je pored bunara i popeo se na trijem trgovine s natpisom »General Store«. Pred njega je izašao vlasnik, Ben Wyland.

Ben Wyland bio je mršav, okretan čovjek. Bio je blijed kad je rekao:

— Dobar dan, gospodine Dorante!

— Vlada li u ovom prokletom gnijezdu kuga? — pitao je bradati. — A ti Wylande, svaki si put mršaviji. Imaš sušicu? — Bradonja se nasmijsao kao da je ispričao duhovit vic. — Ali ti nas makar pozdravljaš — nadovezao je ozbiljno. — Ostali ušljivci prilično su neljubazni. A mi smo dobri stari prijatelji, zar ne, Wylande? Nismo li?

— Naravno, jesmo, gospodine Dorante — odgovori Wyland.

— Ti si prava glava — rekao je bradati i uzdahnuo: — Kad bi barem ostali bili takvi. Ali svijet je pun neprijateljstva, nepovjerenja i zla. Među ljudima jednostavno nema više ljubavi. — Bradonja se mašio za kožnatom torbicom obješenom o opasač, otvorio je i izvukao malu, u kožu uvezanu Bibliju. — A bilo bi tako jednostavno živjeti u miru — rekao je. — Trebalo bi samo da češće zavirujemo u ovu knjigu. U njoj je sve što bi valjalo znati o tome, kako da se odnosimo prema drugima ljudima. Ovdje imate tako lijepu kapelu. Koristite tu blagodat i učite svetu riječ. Nema večeri da bih zaspao prije negoli pročitam makar jednu stranicu.

— Tko mora rintati od ju-

tra do večeri, nema vremena za čitanje — reče Wyland.

— Za Bibliju uvijek ima vremena — uzvрати Dorante.

— Toga se držao moj djed. Otac također. Oni su me podučili, i ja živim prema ovom pismu. I dobro živim.

— Dok ima onih koji rade — promrmlja Wyland.

Sljedećega trenutka obo- ren je udarcem šake s nogu. Izgubio je dah i činilo mu se da će se onesvijestiti. U padu je snažno udario o vratnice, što ga je dokraja ošamutilo.

— Gospod ne trpi podrugljivce — grmio je Habakuk Dorante. Iza njegovih leđa sjahali su sinovi i nekoliko drugih ljudi. Habakuk je nastavio: — Što vi u Arivaci zapravo zamišljate? Mislite li da je lako živjeti ovako kako mi živimo, bez doma, bez kuće i kućišta? Mi nemamo prodavaonica niti farmi s plodnim poljima. Mi smo osuđeni na to da živimo u sedlu, da spavamo na otvorenom i slušamo kojote. Niste svjesni toga kako vam je dobro. U Bibliji se kaže: Ako imaš dva kaputa, daj jedan bratu svome koji ga nema. Ali tko se danas drži takvih zapovijedi?

— Posvuda samo nevolje — reče Noah Dorante, visok i plećat kao i otac. — Nitko neće ništa dijeliti dobrovoljno. I vi tako mislite je li?

Ben Wyland s mukom se osovio na noge i plašljivo

pogledao Dorantese. Šutio je.

Habakuk Dorante jednim je pokretom odgrnuo perlast zastor na ulazu i ušao je u trgovinu. Prostorija je bila mala, neke police napola prazne.

Iza stola stajao je mladić. Prekrižio je ruke na prsima i promatrao došljaka.

Habakuk Dorante dohvatio je s police kutiju sa cigarama. Izvadio je punu šaku, tako da je napunio džep na košulji. Jednoj je odgrizao vrh, ispljunuo ga na pod i gurnuo je u usta.

— Vatre! — obrecnuo se.

— Plaćate šest dolara i pedeset centi — reče mladić.

— Što?

— Šest dolara i pedeset centi — ponovi mladić. — To su naše najskuplje cigare.

— Vatre! — reče Habakuk Dorante.

Mladić je uzeo šibicu, zapalio je i pripalio Doranteu cigaru. Dorante je otpuhnuo nekoliko mirisnih dimova i okrenuo se.

Gledajući ga u leđa, mladić reče:

— Niste platili, gospodine!

Bradonja se trgnuo i brzonom koju od takvoga gorostas nitko ne bi očekivao skočio je preko stola za posluživanje, bacivši se na mladića. Mladić je udario u police, s kojih su popadale staklenke s bombonima i zašećerenim voćem. Krhotine su se rasule po podu.

Dorante je uhvatio mladića za ovratnik i podigao ga kao da je lutak, da bi ga zatim bacio na pod.

Mladić je vikao. Pad bijaše težak. Nesretnik se otkotrljao do vrata i tu je ostao ležati.

Netko je strgnuo zastor. Pojavili su se Ezrah i Noah Dorante. Ispred sebe su gurali Bena Wylanda.

— Bille! — viknuo je trgovac, spotakavši se o nepomično tijelo.

— Okradeni smo, oče! — promrsio je mladić pridižući se. — Zašto im konačno ne kažeš da sami nemamo uvijek što staviti pod zub, da ne možemo iz godine u godinu hraniti bandu nametnika. Propali smo! — povikao je mladić, pogledavši Habakuka Dorantea. — Ovdje se više nema što uzeti. Ono što je ostalo potrebno je nama.

— Znào sam da će se to jednoga dana dogoditi — reče Ezrah Dorante.

— Ljudi su izgubili vjeru — primijeti Habakuk Dorante. — Neće više dijeliti, neće poštovati Sveto pismo.

— Moj je sin mlad — reče Ben Wyland. — Ne obazirite se na njega, gospodine Dorante. Odviše je zelen da bi znao što govori.

— Zašto im ne kažeš što ih ide, oče? — bio je uporan mladić. — Prokleti kradljivci! Pojavljuju se svake godine, ponekad čak po dva put i odnose sve što nije zakova-

no. Dotle mi rintamo i često ne znamo kako da se prehranimo.

— Taj ne poštuje svetu riječ! — reče Habakuk Dorante.

— Nazvao nas je kradljivcima! — dobaci Noah.

— Ostavite ga u miru! — vapio je Ben Wyland.

Ezrah je uhvatio trgovca za prsa i odvukao ga u kut. Tu ga je udario čizmom u potkoljenicu, tako da ga je oborio na pod.

Noah je krenuo prema mladiću.

Habakuk je dohvatio drvenu kutiju u koju se stavljao novac i istresao je iz nje petnaest dolara. Ne trepnuvši okom, stavio je novac u džep i otpuhnuo dim.

Noah je uhvatio Billa Wylanda za vrat kao mlado mače i počeo ga vući prema vratima. Ben Wyland je vikao, no Ezrah Dorante pritisкао ga je desnom čizmom o pod.

Noah Dorante se smijao. Kad je izgurao mladića na polje, začulo se hihotanje ostalih.

— Odakle mladiću ta mržnja? — upita Habakuk Dorante, zagleda se u Bena Wylanda i počeo turobna lica mahati glavom. — Wylande, bojim se da nisi ništa bolji od ostalih. Razgovaraš sa mnom kao s prijateljem, ali iza naših leđa govoriš drukčije.

— Da mu otvorim grkljan,

tata? — upita Ezrah.

— Moramo opraštati grijehe, sine — reče stari Dorante. — Nadajmo se da će se popraviti.

Habakuk Dorante pođe prema vratima. Glavnom ulicom odjekivali su krikovi Billa Wylanda.

Razbojnici su mladiću skinuli čizme i okružili ga. Jedan od njih udario ga je govedarskim bičem. Bill je pokušavao pobjeći, no krug oko njega bio je čvrst. Bič ga je stizao na svakom koraku. Svaki bi udarac izazvao krik. Mladić je poskakivao i teturao. Vikao je, ali nije doživao pomoć, niti je molio milost. Znao je da od tih ljudi ne može očekivati ništa osim metka.

Kad mu je snaga bila slomljena, mladić je pao. Zgrčio se na tlu i izgubio je svijest.

Jedan jahač odvukao ga je do obližnjega pojila. Drugi je kablom zahvatio vodu i polio ga po glavi.

Kad je Bill Wyland otvorio oči, gledao je oko sebe kao da se budi iz lošega sna. Trenutak kasnije bilo je jasno da nije sanjao. Razbojnici su ga šćepali i vukli poput krpe, da bi ga ostavili ležati ispred kapelice.

— Ovdje više nismo poželjni — reče stari Habakuk.

— Posvuda isto. Nema dobrodošlice. Moramo im uliti strah u kosti. Isprava su bili zahvalni ako smo kuće osta-

vili u miru, sada hoće da ne ulazimo u grad.

Habakuk Dorante udahne duboko, nadme se i zagrimi:

— Zavirite u ostale trgovine i u salun! Ne mogu se ovako neprijateljski dočekivati ljudi. Pokažite im, kakvi su:

Jahači su krenuli niz ulicu. Nitko se od stanovnika nije pojavljivao.

Arivacom su odjekivali udarci o vrata.

Habakuk Dorante stajao je s Biblijom u ruci na trijemu Nylandove prodavaonice i sijevao očima.

Najprije se pojavio Noah. Vikao je:

— Zamisli, tata, sakrili su blagajnu! — našao sam je ispod poda!

— Grijeh pohlepe, grijeh jala, grijeh egoizma! — reče Habakuk Dorante. — Moramo se pobrinuti da se ljudi prisjete kako su braća. To je naša zadaća. Moramo im pokazati da materijalna dobra ne donose blagoslov.

Začuli su se krikovi i zapomaganje. Nedaleko od kapelice istjerani su iz kuće muškarac i žena. Žena je pala u prašinu.

— Upokorite griješnike: — vikao je Habakuk Dorante.

— Mi smo bičevi nebeski: mi ćemo ih naučiti skromnosti:

Negdje su se razbijali prozori. Djeca su plakala.

Habakuk Dorante prešao

je preko ulice i ušao u dvorište stolarske radionice. Osjećao se miris smole, ljeplila i svježega drveta. Tlo je bilo posuto surogatina i pijevinom.

U radionici nije bilo nikoga. Dorante pođe prema vratima koja su je povezivale s kućom. Jedan od njegovih ljudi već je bio tu. Otvorao je ormare i prevrtao po komodama. Uz zid su stajali muškarac, žena i mlada djevojka. Nitko se od njih nije usudio pomaknuti.

— Dobar dan, Mansone — reče Dorante. — Nedostajao si mi. Uvijek si nas lijepo pozdravio kad smo bili u prolazu. Više nisi prvi čovjek ovoga grada?

— Jesam — reče muškarac.

Na ženinu licu pojavio se trzaj. U očima se odražavao strah. Jednu je ruku položila djevojci na rame.

— Ovaj put nema ničega — reče čovjek koji je pretraživao kuću. — Nisam našao niti pišljiv cent.

— I ti, dakle — reče Habakuk — i ti si sve sakrio. Nisi li ostalima šapnuo da vam više ništa ne daju?

— Nikome nisam ništa govorio — reče stolar. — ovaj put nemamo ničega. Vremena su loša. Žetva je bila slaba kao malo kad. Kiše je bilo još manje negoli inače. Zatim su se pojavili skačavci i opustošili njive. Teško ćemo progurati sljedeću zimu.

— Tebi je poznata božja zapovijed da se ne laže, Mansone?

— Jest.

— Kao starješina Arivace moraš biti primjeren. Ljudi se ugledaju u tebe. Ako ih ti učiš laži...

— Ne činim to — promrm-lja Manson.

— Laž donosi nesreću. Lažljivci unesrećuju sve oko sebe — reče Habakuk Dorante i zagleda se u stolarovu ženu i kćer. — Arivaca je uvijek bila dobro naselje — nastavio je. — Ovdje smo se osjećali kao da smo kod kuće. Tu se živi kao u zavjetri-ni. Ovamo ne dolazi čak niti poštanska kočija. Budite sretni što je tako. Uz velike ceste gomilaju se velika zla i pokvarenost. Ovdje je još sve bilo kako bi trebalo da bude. Ali počeli ste se mijenjati, a to je opasno. To vam neće donijeti ništa dobro.

— Evo ga, evo ga! — klik-nuo je Doranteov čovjek. — Otkrio sam dvostruko dno!

Momak je izvukao dvije ladice iz komode i bacio ih, u prostoriju. Zatim je golim pesnicama smrskao tanku drvenu ploču.

— To je sve što imamo za zimu! — zavapila je žena i pošla prema pljačkašu.

Dorante ju je udario tako da ju je odbacio na stol, s kojim je pala na pod. Manson je priskočio da je pridigne i zaštititi, no prije negoli se sagnuo pogodila ga je Do-

ranteova pesnica. Stolar za-tetura i raskolači oči. Jedan od sljedećih udaraca pogodio ga je u bradu. Stolar izgubi tlo pod nogama i pade preko žene.

Djevojka je stajala na svom mjestu kao da je uzeta.

— Uskoro ćemo se vratiti — rekao je Dorante. — Ovaj put nećemo čekati da prođe čitava godina. Doći ćemo i uzeti što nam bude zatreba-lo. To jest, vi ćete nam dati, onako kako ste davali. Neće biti griješne škrtosti. Nitko neće ništa sakrivati. — Habakuk smekša glas i doda: — Arivaca mora ponovo po-stati grad na koji ćemo mi-sлити s radošću, grad dobrih i poštenih ljudi.

— Gotovo četrdeset dolara! — oglasio se zadovoljno Doranteov čovjek. — Isplati-lo se!

— Da si bio pošten, Mansone, uzeli bismo samo polovicu — reče Habakuk. — Sa-da uzimamo sve. Neka ti to bude pouka.

— Od čega ćemo živjeti? — očajavala je žena.

— Gledajte ptice — uzvra-ti Dorante. — One ne siju i ne žanju. Jedan dan skrbi za drugi. Vjerujte mi da je na-ma teže. Gdje nam je stol za koji bismo sjeli? Nemamo ga!

Poslije tih riječi napadači su izašli. Napolju su se jaha-ći pomalo okupljali. Tu i ta-mo još se čula vika. Vruć vje-tar gušio ju je u uličicama

što su se provlačile između kuća.

Razbojnici su se penjali na konje. Torbe vezane za sedla bile su prepune.

— Nije bilo loše kao što se isprva činilo, oče — reče Ezrah.

— Ovaj put vam opraštamo — grmio je Habakuk Dorante prijeteci građanima Arivace. — Ali budemo li slijedeći put dočekali ovako neljubazno, čut će se plač i škrgut zubi.

Habakuk podbode svoga pastuha i začas je kavalkada grmjela niz glavnu ulicu. Na istočnom izlazu iz grada kolona je skrenula na jug, prema granici.

II

Santos je mogao biti zadovoljan. Ostao je posljednji za kartaškim stolom, iako je dugo sjedio na samim iglama. Isplatilo se. Pokupio je sve.

Sada je Santos u kutu brojio novac, razblažen osjećajem da je za neko vrijeme zbrinut. Hrpice kovanica gomilale su se i Santos ih je brižljivo redao. Sa svakim tornjićem rastao je njegov unutrašnji mir. Katkad je pogledavao prema šanku. Tamo je bio njegov zadnji protivnik, snažan, zajapuren trgovac stokom.

Ostali suigrači bili su poodustajali, no trgovac i on povećavali su uloge.

Mešetar je te večeri izgu-

bio gomilu novca. U posljednjoj igri htio je silom iznuditi pobjedu. Trudio se da zavarava protivnika, no Santos ga je lako prozreo.

— Ti si vraški lisac — reče ženski glas pored stola. Santos je podigao glavu. Ugleđao je Pilar koja je inače većinom posluživala kod bara. Ovaj put donijela mu je veliki viski koji je naručio. — Bila bih se kladila da ćeš izgubiti.

— Jednom se mora i dobiti — reče Santos mirno. — Igra je bila oštra, ali poštena.

— Ovdje se uvijek igra pošteno — reče Pilar. — Gdje ćeš noćas spavati?

— Kod Mame Betty, gdje bih drugdje:

— Moj je krevet mekši — reče Pilar.

— Je li to ponuda? — upita Santos i podigne obrve.

— Ovdje si tjedan dana — rekla je Pilar. — Promatrala sam te. Nijednom se nisi napio. Poker si igrao dotle dok nisi bio siguran da te karta neće ili da si sretne ruke. Bio si tih i nijednom me nisi dirao.

— Možda se jednostavno klonim nepravilika — reče Santos.

— Ne vjerujem da se bilo čega bojiš. Razmisli — rekla je Pilar i pošla prema baru.

Santos je gledao za njom. Bila je vitka i stasita. Sve što je vidio, sviđalo mu se.

Santos nije htio reći kako ima razloga da bude oprezan i neupadan. Za njim je raspisana potjernica. Za njegovu glavu mogao je svatko dobiti petsto dolara. U Maricopi je ustrijelio šefifa. Tada je bio predradnik na jednom ranču. Kad je u neposrednoj blizini pronađeno srebro, izbili su sukobi oko vode potoka koji je prolazio preko rančeva i rudničkoga područja. Počela je borba za prava. Rudničko društvo pokušalo je nekoliko put podići branu. Santos je sa svojim kaubojima dva put spriječio zajaživanje.

Tada je rudničko društvo potkupilo šefifa i pobrinulo se za to da se na pašnjacima nađe nekoliko goveda sa sumnjivim žigovima. Mjesni šerif potegnuo je tužbu protiv krađe i htio je Santosa zatvoriti. Kauboj je na trenutak izgubio živce i otad je u bijegu, budući da je u međuvremenu saznao kako je i sudac u Maricopi na strani rudničkih poduzetnika, a žrtva sukoba bio je nitko drugi negoli nosilac šerifske zvijezde, Santos nije mogao računati s nepristranim suđenjem.

Jim Santos razmišljao je o tome nerado i uzdišući. Tješila ga je jedino nada da će jednom sve pasti u zaborav. Ali do tada ne dolazi u obzir da se skrasi bilo gdje. Preostalo mu je da ide od grada do grada i da se drži blizine

granice, kako bi je, u slučaju potrebe, mogao brzo prijeći.

Sretan ishod pokera te večeri priskrbio mu je malko sigurnosti.

Iz tih razmišljanja trgnuo je Santosa žamor.

Nakupac stoke još je bio kod bara. I vikao je:

— Kamo god dođem, dobivam kredit! Sutradan plaćam račune. Dodaj mi bocu! Uostalom, u ovoj sam rupi očerupan kao božićni puran.

— Kod nas nema zajmova — uzvratila je Pilar.

Iza nje pojavio se zdepast barmen, s brkovima kao da su nacrtani olovkom.

— Tko kod nas pije, taj i plaća. Odmah! — rekao je.

— Ne kenjaj — uzvratio je mešetar. — Što sam kod vas ostao bez svojih dolara, baš vas briga! Znate li vi uopće, tko sam ja?

— Gost koji ne može platiti — reče Pilar.

— Ali momka koji me opelješio već si pozvala u krevet — galamio je trgovac.

— Misliš li da sam gluh.

Prekupac je pogledao prema Santosu i dodao:

— Tko zna, nije li klip namještenik ovoga brloga...

— Dosta — reče barmen.

— Gospodine, popili ste malko preko mjere. Izgubili ste veliku igru i to, naravno, boli. No, time niste stekli pravo da nas vrijeđate. Najbolje bi bilo da odete.

— Pljačkaši! — vikao je trgovac. Nagnuo se preko

bara i uhvatio je barmena za ovratnik. — Sad ću...

— Sad ćeš izaći van! — reče Santos i uhvati svoga sui-grača za vrat.

Od stiska trgovcu se smračilo pred očima. Izgubio je dah i pokleknuo je.

Santos je bio visok. U usporedbi s ostalima djelovao je prilično mršavo, no čitav je život proveo u sedlu i čitav je bio sklop mišića.

— Tko ne zna gubiti — govorio je Santos — neka ne sjeda za stol!

Poslije tih riječi Santos je dohvatio supijana čovjeka i počeo ga vući prema salunskim vratima. Snažnim trzajem izbacio ga je napolje. Marvinski trgovac zateturao je preko trijema i stuštio se na ulicu. Santos je čuo nevoljnu kletvu ali nije čekao da se vrata umire. Vratio se za svoj stol.

— Hvala! — rekao je barmen.

Pilar se vratila i pitala je:

— Jesi li se odlučio?

— Nisam protiv čistoga i mekoga kreveta — odgovori Santos.

— Nepovjerljiv si — reče Pilar. — Znam ja muškarce! Gledam ih svakoga dana kod bara. I slušam. Znam kad nešto nije kako treba. Što se tebe tiče, ne vjeruješ nikome.

— Povjerenje može biti vrlo nezdravo, draga — reče Santos.

— Tvoje me tajne ne zani-

maju — uzvрати Pilar. — Spremi novac i čekaj me u dvorištu. Neće trajati dugo.

Pilar se ogledala naokolo. Samo za nekoliko stolova sjedili su još gosti.

— Mislim da neću ostati dugo ovdje — reče Santos.

— Ako je to upozorenje, znaj da te ne namjeravam posvojiti — dobacila mu je Pilar.

Santosu se ote širok osmijeh. Na licu se pojavilo bezbroj bora. Pilar je razmišljala, koliko je star. Neće biti više od trideset, mislila je. Međutim, doimao se starijim, s obzirom na tamno opaljenu kožu i oštro rezano lice. Bio je miran i odmjeren, što je osobina zrelih ljudi, koji ne moraju neprestano dokazivati muškost.

Santos je strpao u džepove novac.

Zanjihala su se salunska vrata i na pragu se pojavio marvinski trgovac. S revolverom u ruci.

— Znao sam — govorio je — da sam to lice jednom vidio. U Tucsonu! Na potjernici! Petsto dolara nagrade! Sada te imam!

Neki od posljednjih gostiju poskakali su sa svojih stolica i bacili se u zaklon.

Pilar je stajala neomično na svom mještu.

Trgovac je počeo pucati. U salunu je grmjelo. Iznad stolova širio se barutni dim.

Jim Santos prevrnuo se sa stolicom na leđa i mačjim se

pokretima otkotrljao pod susjedni stol, priljubivši se uz pod. Iza njegove glave letjelo je naokolo iverje dasaka.

— Imam te! — urlao je prekupac.

Po crvenilu na licu činilo se da će se raspuknuti.

Koraci su se izmjenjivali s pucnjevima. Jedan metak zabio se u nogu stola tik pored Santosa.

Santos je odmaknuo glavu i opalio.

Pucao je samo jednom. Dugocijevni remington ispljunuo je vatru i čovjek kod vrata se zanio. Metak ga je pogodio iznad desne lopatice, bacivši ga natrag. Začuo se grgljav krik.

Trgovac je ispustio oružje i pritisnuo rukom ranu. Zatim se skljkao na pod.

S ulice su se čuli povici.

Santos je ustao. Pilar je bila pokraj njega.

— Požuri! — rekla je.

Santos nije zapitkivao. Pohitao je prema stražnjim vratima saluna. U mračnom dvorištu je stao i osluškivao, razmišljajući, može li se pouzdati u Pilar.

Ako je čula da je na njegovu glavu raspišana nagrada, zašto da ne uzme petsto dolara? Za djevojku koja radi u salunu to je gomila novca.

Sve u svemu, izbora nije bilo. U svoj se krevet, Santos nije mogao vratiti. Zato se priljubio uz daščanu ogradu dvorišta i osluškivao je. Kad

je čuo da se pojavio šerif Babuquivarija, bio je spreman na bijeg. Srećom je šerif Carr uvijek, gdje se god zadesio, podizao takvu galamu da je svatko mogao razmisлити, da li da bježi ili da se preda.

Santos nije dugo razmišljao. Čovjek nosi zvijezdu i oružje. Prema tome, opasan je. Sudbinu nije valjalo izazivati.

* * *

Pilar se pojavila dva sata poslije ponoći. Santos je bio budan. Skutrio se u zdanju koje je nekoć služilo kao skladište i pomalo je bilo memljivo, no cvijeće na stolu i zastori na prozorima stvarali su osjećaj ugodnosti.

Santos je držao revolver u ruci. Čitavo je vrijeme osluškivao zvukove s ulice. Ljudski glasovi i koraci bili su katkad sasvim blizu. Međutim, nitko nije pokušavao ući u kolibu.

Pilar je ušla i ne obazirući se na Santosa zamračila je prozor. Zatim je prišla k stolu i nažgala petrolejku.

— Šerif Carr nije najbolje volje — rekla je. Po njezinu smiješku moglo se zaključiti da ne dijeli šerifove osjećaje.

— Nagnao si ga u nevolju. Sada mora napisati zapisnik. Mora poslati izvještaj okružnom šerifu. Iz Phoenixa mora zatražiti potjernicu. Sve to nadmašuje njegove snage. Osim toga, prije negoli pođe u krevet, mora sas-

lušati momka iz Tucsona. Čovjek je izgubio mnogo krvi, no liječnik misli da će preživjeti. Doduše, dva sljedeća mjeseca morat će hodati sa štapom.

— Sa štapom se ne puca — dobaci Santos.

Da, to je zdravo — reče Pilar. — Šerif ne vjeruje da je za tobom raspisana potjernica. To je važnije. Ne traže te zbog ubojstva.

— Teško ranjavanje — reče Santos. — Razlika je velika.

i — Da, ali pogoden je šerif — reče Pilar. — Ili zamjenik. Čovjek sa zvijezdom. Preko toga ne može prijeći čuvar zakona niti u ovakvom brlogu kao što je Babuquivari. Jesam li u pravu?

— Pilar, odgovor na to pitanje bio bi dugačak i zamršen — rekao je Santos. — Žao mi je što sam ustrijelio tog momka, vjeruj mi. Nije bilo izbora. Osim toga, kućkin sin nije zaslužio ništa bolje. Bio je prodana duša. Ipak, bilo bi bolje da je pucao netko drugi. Bilo bi mi drago da me to mimoišlo.

— Ne mogu te zamisliti kao ubojicu — reče Pilar. — Ali znam da brzo pucaš.

— Ah, ako ti meci zuje oko ošiju, odmah stekneš spretnost — promrmlja Santos.

— Nitko od gostiju nije svjedočio protiv tebe — nastavila je Pilar. — Svi su potvrdili da si igrao pošteno.

— Zbog lažiranja u poke-

ru nitko nije poslan u kame-nolome Huntsvillea — reče Santos, opustivši se. — Prema tome, šerif me zapravo ne traži.

— Eh, mislim da će Carr zaviriti u krevet kod Mame Betty i pogledati, jesi li tamo štogod ostavio. Kako je s tim?

— Tamo nema ničega. Što imam, to je u sedlenim torbama u staji, uz moga konja.

— Dobro. To ću ja donijeti. Konjušar će šutjeti.

— Čini mi se da imaš mnogo prijatelja — reče Santos.

— U svakom slučaju, više negoli mešetar iz Tucsona — nasmijala se Pilar. Sjela je na rub kreveta i počela se svlačiti, bez trunka sramežljivosti. — Budala može pričati što hoće, ali šerif Carr neće se dati izgnati iz svoga mira. Ujutro ćeš odjahati. Dotle si kod mene.

— To je cijena?

— Da. I nije mala — reče Pilar i zaveli se na jastuke.

— Nemoj se prevariti — uzvрати Santos i svuče košulju.

Pilar se zagledala u rutava Santosova prsa. Uzdahnula je i privukla ga je k sebi.

Santos je zaboravio da ga traže i gone. Osjećao se sigurnim. Kad ga je Pilar obujmila nogama oko struka, morao se naprezati da zadrži nešto od razuma.

I Pilar i Santos zaboravili

su vrijeme, predavši se valu strasti i divljih osjećaja. Lebdjeli su, ležali su na oblaku snova.

Kad su se umorni spustili, sušili su znoj.

— Znaš li, mili što ćeš? — pitala je Pilar.

— Ne znam — reče Santos. — Granica je dugačka. Posvuda ima brloga. U nekim nema niti šerifa. Ili su potjernice stare godinama.

— Ali ima lovaca na ljudske glave. Većina ne napušta trag, dok ne dobije nagradu. Ljudi žive i od toga.

— Lešinari — reče Santos, slegnuvši ramenima. — S njima se naprosto mora živjeti. Njima nitko ne može pobjeći. Kamo god krenem, neki će me od njih pratiti. Ali ti me šakali ne zabrinjuju. S njima ću izaći nakraj. Međutim, muči me zakon. Ne bih htio još jednom pucati u čovjeka koji nosi zvijezdu. Prvi put učinio sam to u čistoj samoobrani. Da sam uspio sačuvati živce, možda se to ne bi dogodilo. Ali šerifi koji me sada love nemaju pojma o tome što se događalo. Oni ne znaju da je njihov drug u Maricopi bio potkupljena svinja, koja se nije zanimala za zakon. Odakle im pomisao da je taj čovjek kršio zakon, kad me htio lišiti slobode? Zašto da s tim ljudima razgovaram oružjem!

— Je li ti poznata Arivaca?

— pitala je Pilar.

— Što?

— Arivaca. Zabačeno gnijezdo nedaleko od granice, dan jahanja. Mjesto koje ne dodiruje niti poštanska kočija. U okolici su male farme. Ljudi su siromašni. Ako tražiš salun u kojemu bi dobio tisuću dolara, Arivacu zaobiđi. Ali u njoj možeš naći sigurnost. Osim toga, za neko vrijeme imaš dovoljno novca.

— Tvoje riječi dobro zvuče — reče Santos. — Nekoliko tjedana mira djelovalo bi kao melem. A možda tamo nađem i kakav posao. Pilar, ja nisam kockar. Cijeloga života radio sam sa stokom. Ako tamo ima rančeva...

— Kriva karta — reče Pilar. — Nisam bila u Arivaci godinu dana, ali znam da ljudi drže dva ili tri grla.

— Što si radila tamo?

— Tamo sam odrasla — reče Pilar. — Kad mi dojadi posluživanje pijanaca u salunima, možda se jednom vratim tamo.

— Arivaca? — reče Santos. — Dobro, odjahat ću tamo.

— Stara gospođa Zallor izdaje dva ili tri kreveta — nastavila je Pilar. — Ona je prijateljica mojih roditelja. Ako odeš k njoj i kažeš joj tko te je poslao, dobit ćeš sobicu, a možda će ti čak i kuhati jelo.

— Hoćeš li me posjetiti?

— Ako se dovoljno dugo zadržiš, hoću.

Pilar se zadovoljno meškolljila na izgužvanoj plahti.

Kad je zabacila ruke preko glave, prsa su se izazovno nametala milovanju.

— Ah, ne vjerujem da ćemo se ikada vidjeti — mrmljala je. — Bilo je odviše dobro. Osim toga, nisam žena s kojom bi se muškarci zadržavali.

Pilar se polako uspravljala. Santos je ostao ležati. Promatrao je kako se djevojka odijeva.

— Dovest ću tvoga konja — govorila je. — Tada nam ostaju još dva sata.

— Požuri — reče Santos i zatvori oči. Mislio je na Arivacu. — Nikad nisam čuo za to mjesto — rekao je. — Arivaca? Ima li tamo odraslih djevojaka, kao što si ti?

— Priraštaj je stalan — nasmijala se Pilar. — I ja sam tamo stasala.

— Ali si otišla. Znači, što valja, to odlazi iz Arivace?

— Nije baš tako.

Pilar je izašla iz kuće.

Jim Santos povuče pokrivač do brade i prepusti se opuštanju.

Pucnjava u Blackmailovu salunu bila je prva otkako je pobjegao iz Maricope. Možda neće biti posljednja, ali volio bi da je s tim svršeno.

III

Jean Harago nagnula se preko prozora tako da je zaista malo nedostajalo da padne glavačke. Doduše, to je ne bi boljelo. Posvuda je bila dovoljno smeća a, osim

toga, Jean Harago bila je prebogato podstavljena. Njezina su prsa djelovala poput prove starinskoga broda. Za stražnjicu su bile potrebne dvije poštene stolice. Struk se nije niti nazirao.

— Habakuk Dorante! — klikkala je Jean Harago, šireći ruke. — Nema me vrag nosi ako toga pasjega sina ne mirišem na deset milja! Baš sam jutros kazala da je vrijeme za Habakuka Dorantea.

Jahači su se uzmuvali u dvorištu stare hacijende, privevši konje k zidu od sušenih opeka. Zrake zalazećega sunca odbijale su se od golih pušćanih cijevi i od metalnih dijelova konjske orme. S Quijote Mountainsa pirkao je vjetar, donoseći večernje osvježenje. Njegovi valovi valjali su prema zidu dvorišta sve što se moglo pomesti s ulice.

Hacijenda je jednom pripadala veleposjedniku. Poslije rata Sjedinjene Države zaposjele su Arizonu i granica je pomaknuta nekoliko milja južnije. Vlasnik je napustio posjed. Hacijenda je postala javnom kućom, u koju su dolazili kauboji, desperadosi svih vrsta i, katkad, vojnici koji su bili na graničnoj službi.

— Gojaznija si negoli prošli put! — reče Habakuk Dorante, mahnuvši šeširom prema Jean Harago.

Jean Harago zabaci glavu

i poče hihotati.

— Dosad ti se to uvijek sviđalo — vikala je.

Jean Harago pođe prema stepenicama i počne se gegavo spuštati prema ulazu.

Njezin je otac bio Meksikanac. Osim crne kose i žarkih očiju, koje su pomalo nestajale u salu, ništa joj nije ostavio. /i Drvene stepenice povijale su se pod težinom.

Jean Harago stuštila se na dvorište. Nekoliko crnih i meksičkih slugu bilo je zakupljeno time da preuzmu konje. Oko jahača već se bilo okupilo više žena. Posvuda se razlijegao smijeh. Sluge su pripaljivale svjetiljke oko kuće.

— Ovaj put došli ste prije negoli inače — govorila je Jean Harago, valjajući se prema Habakuku Doranteu.

Habakuk Dorante gledao je u nju nakostriješene brade.

— Moguće — rekao je. — Nisam mogao izdržati bez tebe.

Jean Harago ponovo prasnje u smijeh.

— Stara lopužo! — rekla je. — Lisac! Znači, padam na tebe kao na nož, je li? — Pri tom je Jean Harago zagrlila Habakuka tako snažno da se zamalo udavio između njezinih dojki.

— Dobar si za svoje godine! — kreštalala je Jean. — Šteta je što te nisam upoznala kad si bio mladac!

Habakuk Dorante izvukao

se iz zagrljaja. Jean je zapljeskala rukama i viknula:

— Najbolji viski, kokice! K tome meksičko vino, crveno poput krvi! Za Habakuka i mene naš šampanjac!

— Potrebna nam je topla kupelj — reče Noah Dorante. — Mnogo vode i mnogo pariskoga sapuna.

— Topla voda! — viknula je Jean Harago. — Brzo, brzo!

Uhvativši Habakuka ispod pazuha, Jean je krenula u kuću.

— Kakvi su bili poslovi? — pitala je.

— Bilo je i boljih — odgovori Habukuk i prijede prstima preko brade.

Ušli su u salon. Posvuda su bili prostrti orijentalni tepisi. Bilo je mnogo pliša, samta i svile. Iza šanka stajao je plećat crnac. Pred njim su začas bile dvije čaše šampanjca.

— Vremena su sve gora, Jean — reče Habukuk Dorante. — Ljudi su sve siromašniji. Ono što imaju, brane zubima. Nitko neće ništa dijeliti s braćom koja su tako nevoljna da nemaju krova nad glavom, koja nemaju žena i djece, ničega što bi trebalo da imaju.

— Kad te slušam, stari lopove, borim se sa suzama! — nasmije se Jean Harago i odgurne u šali staroga Habakuka. — Reci radije, jesi li opet opelješio jadnike u pograničnim gnijezdima? Ho-

će li biti dovoljno novaca za posjet mojoj kući, je li?

— Moramo biti skromni — reče Habakuk Dorante. — Ali ubuduće ćemo dolaziti češće. Ne smijemo više dolaziti u očekivano, ustaljeno vrijeme. Ljudi počinju sakrivati imovinu. Sakriju dolare, nema stoke. Ponegdje sakriju i žene. Kao da smo ih ikada dirali. Radi toga smo dolazili ovamo, zar ne?

Habakuk Dorante iskapi šampanjac kao da je čista voda.

— Nešto te muči, Habakuk? — reče Jean Harago.

— Znaš — počeo Habakuk Dorante — u tim brlozima lako je ljudima utjerati u kosti strah gospodnji. Međutim, dirneš li u njihove žene i kćeri, podivljaju! Ne boje se više ničega. Dobro, možeš ih privesti k pameti. Ali što će mi prazna gnijezda? Meni su potrebni ljudi koji rade, tako da mogu doći po svoj dio.

Habakuk Dorante odloži čašu i dohvati Jean Harago. Šake su mu upale u sało.

Jean Harago je vrištala:

— Nestrpljiv si, je li?

— Čekao sam pola godine

— reče Habakuk.

Krenuli iz salona u kupaticu iz koje su se širili oblaci pare.

Habakukovi sinovi ulazili su s dvorišne strane. Svaki je vodio po ženu. Većina se već napola razodjenula. Kućna posluga žurila je s kablovi-

ma tople vode i punila raspoložive kace.

U jednoj kaci na drugom kraju duge prostorije bio je neki muškarac sa ženom. Žena se gola golcata uspravila i ispružila ruke prema Ezrahu Doranteu.

Ezrah Dorante priskoči i podigne ljepoticu. Njihao ju je u naručju poput djeteta. Djevojka je hihotala.

— Ostavite na miru moju žensku, gospodine: — vikao je muškarac iz kace. — Platilo sam je i večeras je moja.

Noah Dorante uskočio je u drugu kacu tako je voda prskala na sve strane. Smijeh je postao glasniji.

— To je moja nauka! — vikao je neznancu koji je ostao bez djevojke.

Nezadovoljnik je bio srednje visine, mišićav i snažan. Imao je srpast brk i izbočene jagodice.

— Ne diraj moju žensku, prokleta skitnico! Muchacha, dodi odmah ovamo, ili mi vrati novac!

Ezrah Dorante ispusti djevojku i pride neznancu. Ne prozborivši niti riječ, Ezrah je uhvatio kupaća za kosu i zagnjurio mu je glavu u vodu.

Muškarac je udarao rukama po vodi i baćakao se nogama, no nije se mogao osloboditi čeličnoga zahvata. Oko kace okupili su se Habakukovi jahači i uživali su.

Kad je Ezrah pustio ne-

sretnika da predahne, promatrači su urlicali. Djevojka koja se maločas s neznancem kupala, podbočila se u struku i nadvikivala je ostale.

— Proklete svinje! — reče čovjek.

Ezrah Dorante zagnjurio ga je ponovo u vodu. Taj put držao ga je tako dugo dok nije koprcanje nogu sasvim oslabilo. Tada ga je izvukao i bacio među svoje ljude poput krpe. Promatrači su bili oduševljeni predstavom i počeli su ga navlačiti među sobom.

— Bacite ga napolje! — derao se Ezrah Dorante.

Dvojica su ga uhvatila za ruke, dvojica za noge. Tako su ga dovukli do izlaza i bacili na smetlište.

— Ima li još stranaca u kući? — pitao je Habakuk.

— Trojica — odgovori Jean, oporavljajući se od smijeha. — Gore su, na katu.

— Napolje! — vikao je Habakuk Dorante. — Danas zakupljujemo čitavu hacijendu. Naše su sve kurve i neka nas nitko ne smeta!

Habakukovi ljudi pojurili su uz stepenice. Čuli su se krikovi. Pala su dva hica.

Pokraj Habakuka i Jean sjurio se muškarac u čizama, ali bez hlača. Krvario je iz rane na čelu i bježao je van kao da ga gone svi vragovi.

— Jako mi kvariš posao — reče Jean Harago.

— Aha, znači, podići ćeš cijene! — uzvрати Habakuk Dorante.

— Dragi moj — reče Jean — nema besplatnih stvari. — Neke se plaćaju glavom. Kod mene se računa u dolarima.

Debela Jean povukla je Habakuka u sobu.

— Bojim se — govorila je — da ćeš morati sutra krenuti na put da napuniš džepove. Ali nemoj žaliti, naše usluge bit će dobre.

— Nezajažljiva si, Jean — reče Habakuk.

Kad se Jean bacila na njega, Habakuk se našao na koljenima. Začas je bio razdrljen. Košulja se raspala u krpe.

— Tako! — govorila je Jean. — Takvoga bi te morali vidjeti tvoji ljudi. Propovjedniče! Moj rutavi blesonja!

IV

Jim Santos zavalio se u naslonjaču i tupkao se po trbuhu.

— Ako ostanem ovdje još neko vrijeme — govorio je — ugojit ću se poput bravca. Svakoga dana jedem sve bolje i sve više, gospoda Zallor.

— Dugo nisam kuhala za muškarca, gospodine Santose — reče gospoda Zallor.

Gospoda Zallor bila je omalena i postarija žena, no zračila je živahnošću. Bila je Meksikanka. Jim Santos bio je uvjeren da bi žena mogla prirediti dobar obrok od pi-

šljiva korijena.

— Ne znam, kako da se zahvalim za gostoprimstvo — reče Santos.

— Dolar na dan — uzvratila ona. — Time ste stekli pravo da dobro jedete.

— A ako bih vam dao dva dolará?

— Koješta! — uzbunila se gospođa Zallor. — Na sjeveru, gdje ste bili, može biti tako. Ljudi ljudima prazne džepove. Ali kod mene je drukčije. Traži samo toliko, koliko si zaslužio! Osim toga, nacijepali ste mi drva.

— Nacijepao sam za zimu kakva nikad nije bila u ovom kraju. Što se toga tiče, ne zabrinujte se.

— Zaliha je uvijek dobrodošla — reče žena.

Jim Santos se uspravio. Sit i zadovoljan izašao je iz kućerka na rubu Arivace. Ispred njega pretrčao je ulicu smeđežuti pas, držeći staru kost u gubici. Plaza je bila mirna, ako se izuzme nekoliko žena koje su ćaskale kod bunara. Tu i tamo vidjeli su se muškarci, koji su u njihalkama uživali svoju siestu. Počinak je u tim krajevima svetinja.

Mlitav mir vladao je mjestom. Pilar nije pretjerivala. Tu je kraj svijeta. Tu nije nikoga ništa uznemirivalo.

No Santos je znao da ne može zauvijek ostati u toj zavjetrini. Morao je biti spreman da osluškuje korake iza leđa, da provjerava sjene, da

procjenjuje opasnost.

Santos je oprezno išao pored zida kuće gospođe Zallor. Na nepunih četrdeset koraka protezao se potok, vodotečina koja je omeđivala mjesto. Sišavši u korito odahnuo je. Podigao je nekoliko oblutaka i počeo ih ogledati. Ruka mu je odjednom posegnula za revolverom.

Dugocijevni remington kao da je sam iskočio iz nisko položenoga držača. Metal je zasvjetlucao na suncu. Cijev se podigla. Bačen oblutak nije dosegaó visinu grudi, kad je bio pogoden.

Santos ponovi vježbu.

Peti put bacio je kamen sasvim nisko. Povukao je navrijeme. Svaki kamen mogao je biti pogoden metkom prije negoli padne na tlo.

Na Santosovu čelu pojavile su se graške znoja. Koncentracija ga je brzo iscrpljivala.

Santos je upravo poravnavao na dlanu novi kamen, kad je iza leđa začuo šum. Munjevito se okrenuo. Zapet revolver bio je uprt u čovjeka srednje visine koji je stajao na rubu vododerine. Neznanaac je buljio u cijev raskolačenih očiju.

Pojavila su se još trojica. Zaustavili su se na rubu suhoga potočnoga korita i šutke su promatrali Santosa.

Kad je prepoznao jednoga od promatrača, Santos spusti revolver i odloži ga. Pre-

poznao je stolara Mansona, koji je ujedno obavljao dužnost gradonačelnika u Arivaci. Drugi je došljak bio trgovac Ben Wyland.

Gotovo je, pomisli Santos. I u ovoj rupi našle su se potjernice.

— Oprostite što vas smetamo, gospodine Santose — rekao je Manson. — Od dječaka koji se tu igra čuli samo da vježbate i...

— Ako to koga smeta, prestat ću — reče Santos.

— Oh, ne, gospodine — odmahnuo je Wyland. — Ne smetate nikoga. Htjeli smo samo pogledati...

— Nikad još nismo vidjeli čovjeka koji tako brzo izvlači revolver — doda Manson.

— Nećemo vas pitati zašto vježbate — reče treći građanin. — Znate, već smo razgovarali o tome, zašto se stranac nastanjuje baš u ovom gradu. Svatko ima svoje razloge, zar ne? Važno je da ste uljudan i miran čovjek. Gospođa Zallor govori o vama s velikim poštovanjem.

— Tako?

— Mi u Arivaci cijenimo njezinu riječ. Ona je ovdje starosjedilac a zna također procjenjivati ljude.

— Sve u svemu, zanimali ste se za mene, je li?

— Pa, morali smo — odgovori Manson. — Znate kako je, radi se o našoj sigurnosti. Ako se pojavi stranac kojega nitko nikad nije vidio, o kojemu nitko ništa ne zna...

— Recite mi sada, što zapravo hoćete? — upita oštro Santos.

— Hm — počeo Wyland — vi ste čovjek koji se zna boriti. Vidi se to po tome kako nosite revolver i kako njime baratate. Po sedlu i konju može se zaključiti da je iza vas dug put. Čovjek koji sjedi u sedlu kao vi...

— Očito je da ste me pažljivo promatrali — reče Santos.

— Moramo misliti na svoju sigurnost — ponovi Manson.

— Čovjek kao što ste vi bio bi nam potreban — brzo je dodao Wyland. — Mi nismo borci.

— Neka vas to usrećuje — reče Santos. — Mislite li da uživam u ovom vježbanju? Uostalom, što jamači da me zanima oružje?

— Ah, to nije važno! Važno je da se umijete njime poslužiti.

— I što bi trebalo da to za vas znači?

— Život! — reče Manson. — Potrebni ste nam!

— Potreban? — reče Santos i prijeđe nepovjerljivim pogledom od jednoga do drugoga.

Pritom se Santos pitao, što ti ljudi o njemu znaju? Znaju li uopće išta? Kakve su njihove namjere?

Ono što je čuo, nije bilo jasno. A sumnjao je čak da je slušao istinu. S druge strane, ti ljudi nisu djelovali kao da

su lažljivci. Prije bi se reklo da su jako opterećeni svakodnevnim brigama i poslovima. Nijedan nije nosio oružje. Nitko nije djelovao neprijateljski. Nije bilo vjerojatno da se radi o postavljanju stupice. Ti su ljudi bili obeshrabreni.

— Možemo li s vama nekoliko minuta porazgovarati? — upitao je Manson. — Možda kod gospođe Zallor?

Santos se popeo na obalu. Poravnao je revolver i gipkim korakom pošao za ljudima.

Kad su ušli u kućicu od sušene cigle, Manson je razmijenio s domaćicom nekoliko riječi. Gospođa Zallor ostavila ih je same u skromno ali udobno namještenoj sobi.

— Nas ne zanima, odakle dolazite i zašto ste se nastanili ovdje — počeo je Ben Wyland. — Ne želimo se baviti nagadanjima, niti namjeravamo zapitkivati. Svatko zna da mjestanca poput Arivace, tako blizu granice i daleko od svijeta, da ona pogoduju svakome tko traži mir. Spominjem to samo zato da bih vas uvjerio kako vam s naše strane ništa ne prijeti.

— Nastavite — reče Santos.

— Dovoljno ste dugo ovdje da biste vidjeli kako tu nema bogatstva — rekao je Manson. — Nema obilja. Tek toliko da se preživi. Zapravo

bi trebalo da nekamo odemo. Međutim, dugo smo ovdje. Previše je rada uloženo u ovo naselje da bi bilo lako tražiti novo selište. Ovdje nije život nikada bio lak. Ovo je tlo tražilo znoj. Natopili smo ga i u njemu je naše pravo.

Izgovarajući te riječi, Manson se malko isprasio. Santos ga je pažljivo promatrao.

— Međutim — nastavio je Manson — svakih nekoliko mjeseci mi smo opljačkani.

— Opljačkani? — upita Santos, podigavši obrve. — Rekli ste da u gradu nema ničega. I sam sam vidio da se ovdje nema što uzeti.

— Ovdje nema banke, nema velikih svota — rekao je Wyland. — Ali svaka obitelj u ovom gradu ima najpotrebnije zalihe i poneki dolar uštedevine.

— Svaka obitelj? Hoćete li time reći da...

— Svaka — brzo je Manson. — Možda vas to čudi, ali tako je.

— Nismo se razumjeli — reče Jim Santos. — Jeste li htjeli reći da netko po kućama otima hranu i sirotinjski cent.

— Tako je! Banda Habakuka Dorantea, čovjeka koji nosi sa sobom Bibliju ali pod ovim suncem nema većega pljačkaša. S njim jašu dva njegova sina i šaka desperadosa koji ga slušaju na riječ i ne prezaju ni od čega.

— Ne prolazimo samo mi tako — reče čovjek koji je dotad samo kimanjem potvrđivao Wylandove i Mansonove riječi. — U pograničnom pojasu ima više gradova nalik na Arivacu, tako malih i zabačenih. Dorrante ih obilazi i mete. Razbojnici idu od kuće do kuće i uzimaju sve što nađu. Ovdje dvadeset dolara, tamo nekoliko zlatnika, hranu, viski iz prodavaonice i saluna, sve. Banda živi bolje negoli mi.

— Priča zvuči prilično nevjerojatno — reče Santos.

— Znali smo da ćete to reći — javio se Manson. — Ali čuli ste golu istinu. Mi nismo borci i nemoćni smo. Kako da se obranimo od siledžija? I otac Antonio govori nam da se nećemo moći održati budemo li kao ovce, ali što da radimo?

— Sada ste vi ovdje... — započe Wyland.

— Da, takav čovjek nije živio u Arivaci — doda Manson. — Mislim, čovjek koji se zna boriti i koji ne pripada bandi pljačkaša. Hoću reći, vas se ne bojimo. Vjerujemo da biste nam vi mogli pomoći.

— Sada vas razumijem — reče Santos. — Vi biste htjeli da se borim za vas, kad se pojavi banda. Da je otjeram.

— Zadnji put opljačkani smo prije nekoliko tjedana — rekao je Wyland. — No doći će Habakuk uskoro. Pli-

jen je bio mršav a i inače su se razmaci smanjili. Pokušali smo sakrivati novac. Razbojnici su ga nalazili i osvećivali se batinama. Počet će nas ubijati.

— I kako dugo to traje? — pitao je Santos.

— Najmanje pet godina — odgovori Manson.

— Zašto se ne branite? Ima vas više od njih. Ako biste bili složni, ako ih iznenadite...

— Nemoguće — reče Manson, pošuti i doda: — Bojimo se.

— I mene zna mučiti strah — reče Santos. — Ali kad dođe voda do grla, strah se mora pobijediti. Tko hoće preživjeti, ne smije kukati. Ljudi, što očekujete sada? Ne poznajemo se. Ja sam sam samcat. Koliko je ljudi u toj bandi?

— Možda tucet. Katkad i više.

— Hm, pa da se raskoračim nasred ulice i da počnem pucati? Što mislite, kako bih dugo bio na nogama? — reče Santos.

— Skupili smo nešto — rekao je Wyland. — Nismo našli mnogo, jer je prošli put Habakuk sve odnio. Teško ćemo prezimiti. Ali vi ne biste badava... imamo dvjesto dolara i ...

— Ne radi se o novcu — odmahne Santos. — Ne mogu se sam nositi s čoporom šakala.

— Mislili smo da možda

imate prijatelje koji...

— Sa dvjesto dolara u džepu da skupljam ljude, je li?

— reče Santos, okrene glavu i nasmije se. — Vi ste ludi!

— Mi smo u nevolji, mister Santos. — reče Manson.

— Znam. Tako je. Razumio sam vas. Čovjek se tješi time što je nekome još gore nego li njemu. I meni bi mogla zatrebati pomoć. No, ostavimo to. Moj je uvjet da nabavite puške. Za sebe, naravno. I vi ćete se boriti! Na svijetu se ništa ne dobiva badava, pa niti to da se živi u miru. Recimo da vam ovaj put uspijem pomoći. Ali tko će vam pomoći kad se pojavi netko drugi i nastavi Doranteov posao? Hoćete li opet godinama čekati da u Arivacu zaluta čovjek s niskom položenim revolverom? Ako je moguće najuriti tu bandu, morate se sami pobrinuti da se nešto slično nikad više ne dogodi.

— Nismo borci — slegne ramenima Manson.

— Postat ćete! — reče Santos i udari šakom po stolu.

— Dovraga, valjda se u ovom gnijezdu može naći deset ili petnaest ljudi koji bi riskirali glavu za budućnost u kojoj ne bi bilo Habakuka Dorantea. Ako sam ja spreman da nešto učinim za vas, morate sami izložiti svoje stražnjice.

— Gospodine Santose — reče sa smiješkom Manson — ja sam vas shvatio tako

da ste pristali... Obećavam...

— Ni na što ja nisam pristao — prekinuo ga je Santos i ušutio je. Zatim je počeo lupkati pesnicom po stolu i upitao je: — Dovraga, kad očekujete toga Habakuka?

— Možda za nekoliko tjedana. Poslali smo čovjeka u druga mjesta, koja također pljačka, neka se raspita i neka ga pokuša pratiti. Poslije svake pljačke banda odlazi u jednu veliku graničnu javnu kuću, poznatu pod nazivom »Hacienda«.

— O tome sam nešto naučio — reče Santos. — Dobro. Ostaje nam ponešto vremena. Pokušat ću naći nekoliko ljudi. Ali nemojte se bogzna čemu nadati.

— Više od dvjesto dolara...

— Ne pitam za novac — reče Santos. — Možda ću jednom tražiti od vas da me sklonite ili da nekome kažete kako nisam viđen. — Santos pogleda ljude oko stola i doda: — Pričao taj čovjek što mu drago.

— Ako nam pomognete, kako bismo vjerovali da ste loš čovjek? — rekao je Wyland.

— Možda ću postaviti još nekoliko pitanja — nastavio je Santos. — Javit ću se. Najvažnije je sada da nađete nekoliko ljudi koji bi me makar štitili. Trebalo bi da imaju puške. Pravodobno ću vam reći, gdje da se postavite.

Najbolje bi bilo da nađu položaje na krovovima kuća, s kojih se pruža dobar pogled na ulicu i trg. Trebalo bi da se postave zakloni, ali ne tako da ih svatko odmah primijeti. Očekujem, dakako, da će biti učinjeno sve što budem kazao.

— Samo vi naređujte — reče Manson.

— Sutra ću odjahati iz grada — reče Santos. — Kad se vratim, neka je sve spremno.

— Jako ste nas zadužili, gospodine Santos — zahvaljivao se gradonačelnik.

Ljudi su se razišli.

Santos je ostao za stolom. Zagledao se kroz prozor u jadan, suncem spržen pogranični krajolik. Navirale su kojekakve misli. Santos se pitao, je li Pilar znala nešto o nevoljama koje tište Arivacu? Je li ga zato uputila ovamo?

To mu se nije činilo vjerojatnim. Nije mogla povjerovati da će se upustiti u pustolovinu da pomaže stanovnicima Arivace. Svaki bi razuman čovjek radije sjeo u sedlo i nestao. Ali on možda nije tako mudar. Makar se njegovo ime nalazilo na po-tjernici, u srcu nije bio odmetnik. Nikada nije mogao mirno promatrati da bezobzirne siledžije tlače bespomoćne.

Santos se zamislio tako da nije čuo otvaranje vrata. Gospoda Zallor stvorila se

odjednom pokraj stola.

— Gospodine Santose — rekla je — na nebu vidim dobar znak.

Santos se prenuo i začuđeno je pogledao svoju domaćicu.

— Nebo nam je sklono — nastavila je žena. — Kako bi se inače dogodilo da vas put dovede u Arivacu? Zapalit ću svijeću u kapelici!

— Hvala, gospodo — reče Santos. — Svaka mi je pomoć dobrodošla.

V

U polusjeni ulaza »Mexican Corrala«, najamne staje nedaleko od trga u Santa Rosi, stajao je čovjek poput prikaze, ne mičući se. Bio je visok i vitak, što je još jače naglašavao visok šešir sa širokim obodom.

Čovjek je bio koščat i očito snažan. Na sebi je imao kaput »Prince Albert« boje pijeska i uske hlače. Obuven je bio u iznošene mokasine s mekim potplatom. U toj obući mogao je hodati gotovo bešumno.

Neznanac je stajao na tom mjestu pola sata. Sunce je polako zalazilo za vrhove Sierre i sjene su se počele stapati s mrakom.

Iz saluna na trgu dopirala je svirka gitara. Kroz galamu pijanih muškaraca provlačio se mek glas neke pjevačice.

Preko trga dolazio je čovjek koji je očito namjeravao

ući u stajsko dvorište. Prilika između vratnica nije se micala. Došljak je stao pred samim ulazom. Pripalio je šibicu. Pri svjetlu titrava plamićka vidjelo se usko, zategnuto lice.

Čovjek koji je dotle stajao između vratnica zaskočio je pridošlicu tako brzo da se šibica još nije bila ugasila. Čovjek koji ju je držao u ruci bio je željeznim zahvatom pritisnut o zidanu ogradu.

Prije negoli je išta mogao poduzeti, napadač mu je cijev kolta zabio u prsa.

— Da nisi pisnuo! — rekao je hrapavim glasom.

Napadnuti se nije usudio pomaknuti.

— Ti si Bains — rekao je čovjek s revolverom — a ja sam Bogard.

— Lovac na ljudske glave — doda Bains i zagleda se u hladne oči visokoga stranca.

— Dobro je što se ne moram predstavljati — osmjehnuo se pobirač nagrada s potjernica.

Pritisak revolverске cijevi postade jači. Bains nije osjećao grub zid na leđima, zokupljao ga je samo revolver kojim je uza nj bio prikovan.

— Tebi je jasno, što tražim ovdje — reče Bogard.

— Nije.

Bogard trgne ruku i munjevito udari Bainsa kundakom. Bains zastenje i klizne u čučanj. Ispružio je ruke da

ne padne. Mora pričekati da se stiša bol. I da napuni pluća.

— Dugo sam bio u sedlu — reče Bogard. — Nemam volje niti vremena za brbljarije ili pogađanje. Tražim Santosa!

— Nemam pojma o njemu — reče Bains.

Bains je bio odjeven kao kauboj. Bavio se hvatanjem divljih konja za račun jednoga uzgajivača nedaleko od gradića Santa Rosa.

Bogard je ponovo zamahnuo. Bains je pogoden u leđa, podno samoga zatiljka. Trgnuo se. Bogard se sagnuo, uhvatio ga je za ovratnik, trgnuo ga je uvis i ponovo ga priljubio uz cigleni zid. Nitko ne bi očekivao da taj koščati čovjek raspolaže takvom snagom.

— Nećemo okolišati! Gdje je Santos? — pitao je Bogard.

— Zaista ne znam — promrsio je Bains.

Drhtao je cijelim tijelom. Lijevom rukom pritiskao želudac, desnom je štitio lice.

— Dugo si jahao s njim.

— Jesam, ali zadnji put sam ga vidio prije dva mjeseca — mucao je Bains.

— Bio si prisutan kad je ubio šerifa.

Bogard je govorio mirnije, što je na svoj način pojačavalo prijetnju.

— Bila su trojica.

Bogard je ponovo udario. Odmaknuvši Bainsovu de-

snu ruku, uhvatio ga je za bujnu plavu kosu i svom je snagom trgnuo glavu prema zidu. Bains se borio za zrak.

— Ti nisi pucao — govorio je Bogard. — Sud te je oslobodio. Sve mi je poznato. Nisam pročitao samo potjernicu. Zavrio sam također u novine i u spise. Znam i to da si se sastao sa Santosom čim se dočepao slobode. Uvijek ste bili prijatelji. Gdje je Santos sada.

— Ne znam, ne znam — krkljao je kauboj.

— Bains, meni se žuri — opominjao je Bogard. — Namučio sam se dok sam saznao, gdje bih te mogao naći. Ako ne progovoriš, prosvirat ću ti trbuh.

— Nije mi rekao, kamo će — branio se Bains. — Mislim da je namjeravao krenuti prema jugu. Prema granici.

— U koji grad, Bains? Svatko ima neki cilj.

— Spomenuo je Tucson. Da...

— Dalje!

— Ne znam ništa više... Aah!

Bainsu se činilo da će mu Bogard oderati kožu s glave.

— Govnaru! — reče Bogard. — Sud te je oslobodio jer nisi pucao, ali ja ću te naučiti pameti. Kriv si kao i Santos. A on mi neće izmaći. Time niti petsto dolara. Ako uspostavim da si lagao, ili da si nešto prešutio, krenut

ću za tobom. Opet ću te negdje pričekati. Zaskočit ću te kad se budeš najmanje nadao. Udesit ću te tako da ćeš proklinjati dan kad si se rodio.

Čim je Bogard ispustio Bainsa, kauboj je pao. Razrogačenim očima zagledao se u lovca na ucjene.

— Ako znaš za Santosovo skrovište, gorko ćeš požaliti što mi to nisi rekao — govorio je Bogard. — Ako ti padne na um da ga opomeneš, najprije naruči lijes.

Bogard spremi revolver. Zanoćilo je. Svjetiljke pred salunom izgledale su poput krijesnica.

Bogard je pošao u tamu. U mekim mokasinama hodao je nečujno, poput sjene.

Bains se skutrio na tlu. Još su ga mučili bolovi od udaraca i zlostavljanja. Izmučen zurio je u tamu dok mu oči nisu počele suziti.

Bogard mu nije bio nepoznat. O njemu se pričalo u čitavoj Arizoni. Jednom je bio šerif. Otpušten je zbog toga što se prebrzo i nepromišljeno laćao revolvera. Bio je savezni šerif u New Mexicu. Otpušten je kad su svjedoci dokazali da je čovjeka kojega je hapsio jednostavno ustrijelio, ne pruživši mu priliku da se maši za oružjem.

Od tada Bogard se bavi lovom na ucijenjene ljude. Kad jednom nađe trag, prati ga poput psa tragača. Progo-

njeni bi mogao biti proglašen mrtvim. Bogard se držao onoga što je pisalo na 'po-tjernicama. Ako je rečeno da se bjegunac preda »živ ili mrtav«, Bogard ga je predavao mrtvoga.

Bains nije znao gdje je Santos. Uvijek ga je volio. Santos je bio dobar predradnik. Bains se nadao da je negdje u Meksiku, u nekoj rupi izvan Bogardova dohvata.

Kauboј se polako smirivao.

Kad je s kraja grada dopro konjski topot, znao je da je Bogard otišao iz Santa Rose.

Poslije strpljivoga traganja, Santos je otkrio Bajoa u dvorištu trećerazredne namjane staje. Zatekao ga je u neprilikama, no to ga nije začuđivalo. Otkako ga je poznavao, uvijek bi zapadao u neke nevolje. Zbog toga nikada nije nigdje dugo radio. Među Santosovim momcima još se i najdulje zadržao.

Nije se moglo reći da je za sve to uvijek bio kriv sam Bajo. Santos nije mogao objasniti, zašto se to tako redom događalo. Bajo je bio vrijedan i uslužan, ali nesreću je privlačio poput magnet.

Brlog u kojemu ga je našao zvao se Saquarra. Mjesto je vrvjelo skitnicama svih vrsta. Bilo je blizu granice, no slovalo je kao naj-

zadnja rupa među graničnim rupama. Saquarra je dakle bila zaista krivo mjesto za tako dobroga momka kao što je Bajo.

Trenutno se nosio s trojicom. Santos nije shvatio što se zapravo zbiva, no opazio je da su momci kockali.

Kocke su još ležale na razastrtu pokrivaču.

U oboru je bio prekrasan ridan.

— Konj je moj! — govorio je Baojo. — Tako je bilo dogovoreno. Uložili ste ga i izgubili ste.

— Ne vjeruješ valjda da ćemo takvo grlo dati takvom bastardu — podrugivao se jedan od dvojice što su se ustobočili ispred Bajoa.

Treći je stajao na krovu obližnjega prigratka. Bajo ga očito nije niti vidio. Taj je momak držao u ruci laso.

Santos je neopazice prišao k zidu te daščare.

Dvorište je bilo gotovo potpuno okruženo takvim zdanjima s jako zapuštenim krovovima, tako da ga je zasjenjivalo.

— Ja sam ga uhvatio — reče Baojo — i privukao sam ga na sedlo. Takve majmune kao što ste vi on ne bi pustio k sebi. Samljeo bi vas kopitima.

— Za taj si posao bio plaćen. Previše dobro za olinjalo kopile.

— Zatim ste mi htjeli uzeti taj novac — reče Baojo. — Kockom! Ali nije vas poslu-

žila sreća. Sada imam novac i konja.

— Glupane! — reče jedan momak i skoči poput pante-re.

Bajo podigne desnu nogu. Čovjek je naletio na čizmu. Jauknuo je i posrnuo natrag. Bajo je također zateturao. Drugi je momak krenuo u napad. Bajo ga je htio dočekati pesnicom, no momak je odskočio i Bajo sune rukom u prazno. Pritom je dobio udarac u prsa.

Sljedećega trenutka iznad Santosove glave prošištala je omča lasa. Omča se otvorila i nasadila se na Bajoov vrat. Bacač ju je trzajem stegnuo i uže se napelo. Visoki Bajo oboren je natrag. S krova je odjeknuo smijeh.

Jim Santos trgne revolver i opali. Uže se raspalo. Santos ga uhvati i snažno povuče. Začuo se krik i odmah zatim survalo se s krova nečije tijelo. Santos je priskočio, izvukao je revolver i udario. Neznanac je ostao ležati. Bajo je opet bio na nogama. Omča s komadom užeta još mu je bila o vratu. Nije bilo vremena ni za što. Morao se braniti.

Santos je priskočio i uhvatio jednoga momka za ovratnik. Zaokrenuo ga je oko sebe i zviznuo ga čizmom u stražnjicu. Momak je zave-slao rukama ali se zaustavio na oborskoj ogradi. Glavom je pogodio najgornju prečku i pao je kao pokošen. Mom-

kov se nos čudno prepriječio preko lica. Gornja usnica bijaše rasječena.

Treći se čovjek zabuljio u svoje drugove. Zatim je odskočio kao da je bos stao na žeravicu i iz posrtaja dao se u bijeg kao da ga progone.

Bajo se okrenuo s podignutim pesnicama.

Santos se nasmijao.

— Hej, polako, prijatelju. Tu sam ja! Da nisam stigao na vrijeme, sad bi ti košulja na vratu bila prevelika — rekao je i počeo skidati omču s Bajoova vrata.

Poluindijanac ga je gledao kao da je pred njim utvara. Tek kad je laso pao na tlo, kao da se osvijestio. Na njegovim jedrim usnama razvukao se smiješak. U uskim, tamnim očima zacaklile su se iskrice.

— Neka me vrag nosi! — viknuo je. — Jim Santos! Pa to si zaista ti!

— Vrag te je zamalo odnio — reče Santos. — Što si opet zakuhao? Može li proći jedna minuta da ne započneš novi rat?

— Ja? — udari se Bajo u prsa. — Ja sam najmiroljubiviji čovjek na svijetu. Jime, ti me dobro znaš. Jesam li ikad započeo kakvu svađu? Uvijek sam bio pošten kau-boj. Nebo bi moralo znati, zašto se movam u ovakvim gnijezdima kao što je Sa-quarra. Ovi su me tipovi zaposlili kao lovca divljih konja. Za njih sam uhvatio i

ovoga božanstvenoga ljepotana. Ukrotio sam ga i priviknuo na jahača. – Bajo pokaže rukom prema ridanu u oboru. – Posao mi je plaćen, no lopovi su smislili način kako da me ogule. Pozvali su me na kockanje. Nadali su se da će im ostati novac i pastuh. Ali kocka je izabrala mene. što kažeš na to?

Santos zanjše glavu.

– Pitam se, kako će to jednom svršiti, Bajo.

Mješanac je ušao u obor, osedlao je konja i doveo ga bliže.

– Tebe također ne prati sreća, Santose – rekao je. – Kako si me pronašao:

– U Cholli sam čuo da na granici radi čovjek, opis kojega je odgovarao samo tebi.

Zajedno su izašli iz stajskog dvorišta i ogledali se po glavnoj ulici Saquarre. Nigdje nikoga. Mjesto kao da je izumrlo. Bilo je podne.

– Pozivam te na ručak – reče Santos.

– Podigao si ucjenu za vlastitu glavu? – upita Bajo.

– Kartao sam – reče Santos. – Katkada dobiješ, katkada izgubiš. Ovaj put išla me karta kao tebe kocka. Nego, kao što vidim, trenutno nemaš posla.

– Nemoj mi sada reći još i to da mi ga nudiš. Kažu da ti je za petama lovac kojemu vrijediš svoju cijenu.

– Nije jedini. No trag će se jednom ohladiti. Sve će se

jednom zaboraviti. Nego, potrebno mi je nekoliko ljudi koji znaju baratati revolverima – reče Santos.

– Hoćeš opljačkati banku?

– Ne budali – reče Jim Santos. – Radi se o mjestancu u blizini granice koje neprestano napada banda pljačkaša.

– Dorantesi? – reče Bajo.

– Znaš ih?

– Ne baš, ali na granici sam duže od tebe.

Stali su ispred jedne prodavaonice.

Bajo smjesti ridana u sjenu i uđe sa Santosom u gostionicu. Bili su jedini gosti. Gostioničar je drijemao iza bara. Mrzovoljna lica preuzeo je narudžbe.

– O Dorantesima se s vremena na vrijeme priča – rekao je Bajo. – Lopovi kakve je teško zamisliti. S njima neće imati posla čak niti klatež kakva se muva Saquarrom. Zbog te gamadi niti ovdje više nema prave sigurnosti. Ima ljudi koji se moraju negdje skloniti. Ali banda dođe i ukenja gnijezdo.

– Htio bih je očistiti, Bajo – reče Santos.

– Tu bandu?

– Da.

– Ti si lud, Jime! – pogleda ga Bajo ozbiljnim pogledom. – Znaš da sam uvijek rado radio s tobom. Bio si prokleta pošten šef. Samnom nije uvijek lako. Moja koža kao da izaziva.

— Ne sudim čovjeka po koži — reče Santos.

— Zato si moj prijatelj. I ostat ćeš — reče Bajo. — Uvijek sam spreman da ti pomognem.

— Pomoć nije potrebna meni, nego ljudima u Arivaci — objašnjavao je Santos.

— Obećao sam im da ću nešto poduzeti. Reci, gdje bi se našlo još nekoliko pouzdanih prijatelja? Tebe sam našao jer sam se sjetio da si onomad s ranča odjahao prema granici. Slučaj je htio da te nađem.

— Misliš, dakle, da ću jahati s tobom? U tu Arivacu? Da ću se boriti s Habakukom Doranteom i njegovim šakalima.? — Bajoovo se lice smračilo. — U tvojoj se glavi zaista nešto poremetilo.

— Možda — reče Santos.

— Ali što mogu izgubiti? Moje je ime na potjernicama. Ne mogu se nigdje zaposliti. Sada mi se pruža prilika da napravim nešto pošteno. A stanovnicima Arivace potrebna je pomoć.

— Već vidim kako ti oko šešira raste svetački kolut — reče Bajo.

Gostioničar je donio jelo. Njegovo kiselo lice nije obećavalo ništa dobro, no jelo je djelovalo zamamno. Mirisalo je izazovno. Povrće bijaše svježe, meso prvorazredno.

— Razumio sam te — reče Santos. — Što mogu, moram se obratiti drugim ljudima. Ali drago mi je što sam te

ponovo vidio.

— Čekaj — promrsi Bajo boreći se sa zalogajem. — Jesam li rekao da odbijam?

— Ako razumijem engleski, rekao si.

— Rekao sam samo da si lud — objasni Bajo. — Ali ti jednako dobro znaš da sam i ja lud, čak možda ljudi.

— Znači, mogu računati s tobom?

— Koliko to donosi?

— Ništa. Ti ljudi jedva da imaju toliko koliko je crnoga pod noktima. Dorante im je došao do košulje. Sljedeći put skinut će i nju.

— Ludo volim takve poslove — reče Bajo i strpa u usta komad mesa. — Oduvijek sam želio biti dobročinitelj čovječanstva — dodao je žvačući.

— Bolju priliku nećeš dočekati — reče Santos. — Poznaješ li još koga, tko bi pošao s nama?

— Uvjeti su sjajni i momci će stajati u redu — štucne Bajo. — Možda skupimo još dvojicu ili čak četvoricu. Ali Dorante ima najmanje tucet ljudi, Santose.

— Stanovnici Arivace bit će također naoružani.

— Hoćeš li time reći da će imati puške? Hoće li ih znati upotrijebiti?

— Nemam pojma — odgovori Santos. — Rizik ne mogu nijekati. Međutim, Dorantesi nisu dosad nigdje naišli na otpor, ako se izuzmu farmeri koji su pokuša-

vali spasiti novac. Pravoga suprostavljanja nije bilo. Prema tome, Habukuk neće s njim niti računati. Pruža se prilika da ga udesimo. Za ljude koji se osjećaju potpuno sigurni nema gorega od saznanja da sjede na buretu baruta.

— Ako sam te dobro razumio, mi ćemo igrati ulogu bureta — reče Bajo.

— Da. Skovao sam plan. Bajo, tebi je poznato da nisam sklon samoubojstvu.

— U Saquarri bismo mogli naći nekoliko momaka koji su isto tako kao ti i ja imali neprilika, ali nisu lopovi — reče Bajo. — Muvaju se naokolo i možda bi čak bili zadovoljni da se nečim zaokupe. Ali badava...?

— Bez centa! — reče Santos. — No možda se nešto nađe kod Habakukovih ljudi. Nitko neće očekivati da vratimo ono što oduzmemo toj gamadi.

— Preostaje nam nada da Habakuka i njegov čopor zateknemo kad budu imali pune torbe.

Bajo proguta posljednji zalogaj i zadovoljno se nasloni.

— Ti si pravi vuk! — reče Santos.

— To je bolje negoli da sam šakal — uzvрати Bajo.

* * *

— U kapelici su, tata — reče Noah Dorante.

— Svi?

— Svi, tata, osim nekolic-

ne staraca. Pokupili su i djeću.

Habukuk Dorante pride konju i popne se u sedlo. Kad je on krenuo, krenula je i kolona njegovih jahača. Jahači su prema naselju u dolini. Naselje je sačinjavalo najviše tri tuceta koliba, porađanih s jedne i druge strane kolnoga puta. Mjesto nije imalo čak niti gotovo obavezni trg.

Kapelica je bila u sredini. Građena je od adobe i okrečena. Imala je male, uglate prozore. Tornja nije bilo. Umjesto njega podignuta je pored ulaza drvena skela, na vrhu koje je visjelo malo zvono. Iz kapelice je dopiralo pjevanje.

Kad su jahači ušli u Charcos, dočekao ih je samo osamljen stari pas koji je drijemao u sjeni nadstrešnice. Zalajavši dvaput, pas je podvukao rep i otcapkao u neko dvorište.

Na vratima kapelice pojavio se poodrastao dječak. Kad je vidio jahače, okrenuo se i vratio se u kapelicu.

Jahači su pred kapelicom sišli s konja. Pjevanje je utihlo. Zatim se pojavio čovjek u dugoj reverendii.

Habakuk Dorante i njegovi sinovi priđoše bliže.

— Samo nastavite propovijed, oče — reče Habakuk.

— Svijet je pun grijeha i valja se protiv toga boriti.

Svećenik je šutio. Iza njega su se natiskivali mještani.

— Došli smo po svoj dio blagoslova — govorio je Habakuk Dorante. — Poznato nam je da ste dobri u srcu i da ćete dijeliti s nama ono što imate. Zapalite za nas nekoliko svijeća i ostanite u kapelici. Molite svece da nam pomognu jer vremena su postala teška.

— Prokletnici! — viknuo je momčić koji ih je prvi ugledao.

Dječak se progurao napolje i htio je potrčati niz cestu.

Na uglu kapelice uhvatio ga je Doranteov jahač i udario ga puščanim kundakom. Dječak je zateturao i pao je na lice. Svećenik mu je htio prići, no Noah Dorante uhvati ga za reverendu i povuče natrag. Zatim ga je priljubio uza zid kapelice. Druga dvojica podigla su dječaka, odvukla ga do vrata i bacila ga unutra među ljude.

— Idite k svojim, oče — rekao je Habakuk Dorante.

— Nastavite propovijed. Molite. Pjevajte. Ali ne pokazujte se napolju.

— Kad bude služba božja završena, nas više neće biti

— rekao je Ezrah Dorante.

— Ne možete nas opljačkati do gole kože! — vikala je neka žena. — Više nemamo što jesti! Kako da prehranimo djecu? Kako da nabavimo sjeme?

Nebo će se za sve pobrinuti — reče Habakuk Dorante.

— Vjerujte u providnost, kao što vjerujemo mi. Pogledajte

nas: mi ne sijemo, a uvijek imamo dovoljno da bismo živjeli.

— Da napustimo kuće i pljačkamo naokolo? — viknuo je netko.

— Očistite srca od mržnje! — zagrmio je Habakuk Dorante. — Svećeniče vi ste zatajili! U srcima vaših vjernika nema ljubavi.

— Ne griješite dušu, gospodine Dorante! — reče svećenik tiho. — Stići će vas strašna kazna.

— Ne prijetite nam! — obrecnuo se Habakuk Dorante. — Vaša je vjera slaba.

Ezrah Dorante priđe svećeniku i odgura ga u kapelicu. Zatim je zalupio teška vrata i navukao zasun.

— Sad nas nitko neće smetati — rekao je.

Ispred kapelice ostala su dva stražara. Ostali su se razmiljeli po kućama. Pljačka je počela.

Habakuk Dorante sa svojim sinovima ode u jedini salun. Niti tu nije bilo nikoga. Noah Dorante potražio je najbolji viski i donio ga je na stol. Tri su čaše natočene.

— Nisu računali s nama — reče Habakuk, gutnuvši s užitkom. — Gdje smo god bili, bilo je iznenađenja. Ovaj put došli smo prije negoli je bilo uobičajeno. Ovaj put nije bilo prilike da se išta sakrije, da se stoka otjera u brda a zalihe da se zakopaju.

— Da, ali ako budemo uzimali previše — pripomene

Ezrah Dorante – uskoro neće biti nijedne krave koju bismo muzli, tata.

– Hoćeš li time reći da otac ne zna što radi? – prijeteći upita Habakuk.

– Ljudi su u ovom kraju siromašni kao crkveni miševi – reče Noah. – Ruju od jutra do mraka, ne bi li ujesen štogod ubrali. Ako ih ostavimo bez ičega, pokupit će prnje i otići, što nama nikako ne bi odgovaralo.

– I ti si protiv mene? – zagrmí Habakuk.

– Nitko nije protiv tebe, oče – uzvрати Noah – ali moramo razmisliti kako da uzmemo što više, a da vrelo ne presuši.

– Još dvije godine živjet ćemo od farmera, ako ... – započe Ezrah.

– Nisam li se uvijek brinuo za vas? – prekine ga Hababuk i odlaži čašu. – Otkako je mati umrla od boginja, dobivate sve što zaželite. Uvijek sam se uzdao u Stvoritelja!

– Moramo se uzdati sami u sebe, oče – reče Ezrah.

– Prokleti, nezahvalni klipane! – poviče Habakuk Dorante, ustade i opali sinu gromku šamarčinu.

Ezrah se prevrne sa stolice. Bio je ošamućen.

– Ali, oče, htio sam samo ...

– Mislite li da sam, star i da me možete podučavati?

– grmio je Habakuk. – Mislite li da se možete rugati

mojoj čvrstoj vjeri! Varate se! Dok mogu sjediti u sedlu, poštuje se moja riječ! Mi smo izabrani da nevjeran svijet privedemo k pravim vrijednostima života. Ljudi su skloni tome da neprestano udovoljavaju svojoj gramzivosti i škrtosti. Moramo ih podsjetiti da ništa ne pripada pojedincu. Mora se dijeliti s drugima. Tako će biti. Zato ćemo uvijek dobro živjeti.

Noah Dorante promatrao je oca i šutio. Više put pitao se, da li starac uistinu vjeruje u ono što govori? Nije li sve to smislio kao opravdanje za ono što čini? Ili jednostavno u njegovoj glavi nije sve na mjestu?

Katkad je Noah Dorante bio uvjeren da se radi upravo o tome. Međutim, Habakuk Dorante bio je vođa bande i njegova je moć bila neograničena. Ljudi koji su jahali s njim slijepo su ga slušali. Noah i Ezrah također nisu mogli prigovarati ili provoditi svoju volju. Habakuk Dorante ne bi oklijevao da ih upokori grubom silom. Njegovi jahači izvršili bi svaku zapovijed.

– I ti jadnici u pograničnim rupama mogu se jednom razdražiti – reče oprezno Noah.

– Što hoćeš time reći? – pogleda ga Habakuk mrzovoljno.

Ezrah je u međuvremenu ustao i ponovo je sjeo. Šutio

je i pio. Jedan mu je obraz bio crven.

— Mi vjerujemo da se ti ljudi nikada neće braniti — nastavio je Noah. — Vjerujemo da će puniti gaće čim nas ugledaju. Ali ako netko nema što izgubiti, lako riskira sve.

— Misliš da bi se oni protiv nas borili? — upita Habakuk i počeo se gromko smijati. — Nisi ih upoznao? Ne vidiš da su ovce? Ovca nikad ne postaje vukom. Njima je najdraži život.

— Dok mogu živjeti.

— Prestani! — izderao se Habakuk na sina. Oči su mu svjetlucale. — Ja nisam ćorav! Odavno opažam da biste htjeli odlučivati. Ali najprije morate učiti. Mnogo učiti.

Habakuk Dorante naglo ustade. Noah se trgnuo. Mislio je da će otac i njega udariti. No Habakuk se okrenuo i pošao je prema vratima.

— Gdje ste? — doviknuo je preko ramena. — Što čekate? Idemo dalje! Posao bi morao već biti gotov.

Habakuk je izašao. Ezraha protrlja obraz i reče tiho:

— Katkad sam već mislio da je otac lud.

— I ja — doda Noah. — Ali dosad je uvijek ispadalo na njegovo.

— Jednom će se prevariti — dobaci Ezraha.

Napolju su se okupljali jačaci. Neki su već bili u sedlima.

Iz kapelice nije dopirao ni ti glas.

VI

Oko odojka s ražnja okupilo se u gostionici na južnom rubu Arivace nekoliko momaka. Pilo se meksičko crno vino.

— Ovako nisam jeo godinu dana — govorio je Tylman, nizak i gibak momak sa četiri noža za pasom i kratkocijevnim koltom.

Kad mu je gostioničarova kćer točila vino i nagnula se tako da je mogao zaviriti u izrez haljine, Tylman se smiješio od uha do uha.

— Ipak je bilo ludo jahati ovamo — primijeti Pedlar, uglati gorostas čiji su dlanovi bili nalik na tave.

Santos je doveo četvoricu: Tylmana, Pedlara, Cartera i Bajoa. Njihov je dolazak uzbudio Arivacu. Djeca su plesala na ulici. Žene su se veselo uzmuvale. Ljudi su jačima domahivali šeširima.

— Što da se ovdje brani? — reče Carter.

— Taj narod hoće živjeti — reče Santos.

Ušao je gradski starješina Manson. U njegovoj pratnji bio je Wyland, nekoliko građana i mjesni svećenik.

— Nabavili smo puške — rekao je Manson. — Napravili smo sve što ste od nas tražili, gospodine Santos.

Jeste li što čuli o bandi?

— Bila je u Charcosu —

odgovori Manson. — uskoro će biti kod nas.

— Pripremit ćemo topao doček — reče Santos.

— Zahvalni smo vam — reče Wyland.

— Važno je da se spremite za samoobranu — reče Santos. — Sada ću pogledati kuće na kojima moraju biti straže. A vi, momci — obratite se ostalima — upoznajte mjesto. Zavirite u svaki kut.

— Svatko će vam rado biti na usluzi — reče Manson. — Ako vas štogod zanima...

— Gdje ćemo stanovati? — prekine ga Pedlar.

— Kod mene, naravno — reče vlasnik saluna. — Naše su sobe skromne, ali učinili smo sve da bi vam bilo udobno i ugodno.

Izašli su na suncem obasjanu ulicu. Zrak je od vrućine treperio.

Iz polja dolazila su dvojica niska kola.

Santosa podide loš osjećaj. Možda je Pedlar u pravu. Možda se zaista upušta u ludost. Ako se pravo uzme, što se njega tiče Arivaca? Nema li dovoljno svojih briga? Badio je rekao da ga traži strvinar. O tome još uopće nije pravo razmišljao. Ne radi li sve ovo samo zato da sam pred sobom prikrije svoje nevolje? Ne bi li bilo razumnije da se nekamo skloni?

Zaokupljen uznemirujućim mislima, Santos jedva da je slušao što mu govore Manson i Wyland, koji su

hodali pored njega.

Na krovovima kuća postavili su niske grudobrane. Uvukli su ih tako da ne upadaju u oči. Čovjek koji bude ležao iza toga zaklona bit će dobro zaštićen od metaka ispaljenih sa ceste a sam će imati dobar položaj.

— Jeste li vježbali gađanje? — upita Santos.

— Jesmo — odgovori Manson i doda pokunjeno: — Majstori nismo postali.

— Katkad je važniji pucaj negoli pogodak — tješio ga je Santos. — Pogotovu kad iznenadi.

Na trgu je Santos stao. Rekao je:

— Sljedećih dana pomoći će vam moji prijatelji. Razradit ćemo plan obrane. Računajte s tim da se žene i djeca moraju skloniti na sigurnome mjestu. — Santos pokušava glasom i pogledom primiriti uzvropoljenoga Mansona, no sam se mučio sa svojim lošim osjećajem. — Vjerojatno će se sve odigrati vrlo brzo. Ne vjerujem da bi borba mogla dugo trajati. Ali moramo biti spremni za sve. Od sutra stražari će stalno biti na svojim mjestima. S koliko se ljudi može računati? — Sa dvadeset, gospodine Santose.

— To će biti dovoljno. Važno je da navrijeme saznamo za približavanje bande.

— Hrabri nas sama vaša prisutnost — reče Manson.

— Odvažnost je pola po-

bjede – reče Santos.

U te svoje riječi Jim Santos nije vjerovao. U očima stanovnika Arivace opazio je da gledaju u njega kao u čudotvorca. To su potvrđivali također riječima. To je bilo slabo jamstvo pomoći. Nitko nije sumnjao u svemoć Santosa i njegovih pratilaca.

Santos se povukao u svoju sobu kod gospođe Zallor. Bio mu je potreban mir. Morao je razmišljati. No unaprijed je znao da ništa bitno ne može promijeniti.

Jim Santos je zadrijemao. Trgnuo se kad je ušla djevojka. Donijela je poslužavnik i stavila ga na stol. Santos sjedne na rub kreveta i počne žmirkati. Djevojka se smješkala. Poznavao ju je: Nina Manson, gradonačelnikova kćerka.

– Vaša večera, gospodine Santos – rekla je Nina.

Santos je šutio i promatrao ju je.

– Pomažem gospođi Zallor – objašnjavala je djevojka. – Ona u gostionici kuha za vaše prijatelje. Naravno, i za vas. Ali ne stigne na sve sama. Ona je najbolja kuharica u Arivaci. Zato smo odlučili da baš ona kuha za vas.

– Ljubazno – reče Santos. – Razmazit ćete me.

Na poslužavniku je bilo meso, fini umaci, punjena lubenica, topao kruh, maslac i sočan sir.

– Kad ste zadnji put imali

takvu večeru? – rekao je Santos.

Djevojka je šutjela. Santos ju je promatrao. Bila je nježne građe, no djelovala je krepko, kao i većina ljudi što ih je vidio u Arivaci. Ti su ljudi živjeli teško i skromno. Svatko se morao itekako potruditi da preživi. Smeđa boja kože pokazivala je da se ne izbjegava i ne može se izbjeći rad na suncu. Vidio se također meksički utjecaj, što tu, na granici, nije začuđivalo. Odavala je to u prvom redu svilenasto crna boja kose i oči koje su podsjećale na ulaštano kestenje.

Nina je bila odjevena u tijesnu bijelu košulju i u jednostavnu lanenu suknju. Sve je na njoj naglašavalo stas. Košulja je bila otvorena tako da se zamjećivao razdjeljak između malih, čvrstih dojki. No njezin nastup nije ničim djelovao izazivački. Naprotiv, bio je sasvim prirodan i nenametljiv.

– Navečer jedemo malo – rekla je djevojka poslije kratke stanke. – Ali vama je potrebna snaga.

– Da bih mogao držati revolver – reče Santos – toliko mi nije potrebno. Čini mi se da će Arivaca potrošiti na nas sve što dobro ima. To nismo očekivali.

– Nama je jasno, što dugujemo vama i vašim prijateljima – reče djevojka. – Nitko dosad nije učinio za nas nešto slično. Otac je jed-

nom pokušao s vojskom. Pisao je guverneru. Razgovarao je s okružnim šerifom. Nitko nam nije pomogao. Jest, vojska je poslala jedinicu koja je bila u gradu četiri tjedana. Banda se nije pojavila i vojska se povukla. Šerif nije imao ljudi i uputio nas je na vojsku. Vrtjeli smo se u krugu. Pomoći nije bilo niotkud. Nismo bili dovoljno važni.

Jim Santos promatrao je djevojku otvorenih očiju. Djelovala je pomalo izgubljeno. Govorila je kao da žubori gorski potočić. Santosovo je kolebanje pomalo nestajalo.

— Sada moram ići — rekla je djevojka. — Osjećajte se kod nas dobro. Ne živimo u obilju, ali pružit ćemo vam sve što možemo.

Santos je uhvati za rame, privuče je k sebi i poljubi je. Učinio je to ne razmišljajući. Djevojka je bila iznenađena i nije se opirala. Malko se ukočila i zabacila je glavu.

Promatrali su se začuđenim pogledima.

— Jednostavno mi je tako... — zamuca Santos.

Nije ju ispuštao iz zagrljaja.

— Moram ići — ponavljala je djevojka.

— Sviđaš mi se — reče Santos. — Žao mi je što to nisam pokazao na drukčiji način, ali...

Djevojka je šutjela. U sobi

se osjećala napetost. Zrak kao da je pucketao. Udaranje muhe o zaštitnu mrežu na prozoru bilo je nevjerovatno glasno. Muha je uporno tražila put do svjetla koje je padalo na prozor.

Santos poslije oklijevanja privuče Ninu još jednom k sebi. Djevojka se nakostriješila. Pogled joj se ukočio. Santos je u očima vidio strah, ali i radoznalost. Kad su njegove usne dodirnule njezine, ukočenost je nestala. Nina se privila uz njega i položila mu je ruke oko rata.

Djevojčin poljubac bio je neiskusan, ali osjećala se prirodna strast. Strast koja nije izazivala. Samo se podavala. Srce je glasno kucalo. Tijelo postade podatljivo.

Kad je Santos pridigao glavu, oboje je bilo omamljeno.

— Mogu se... — zamuckivala je Nina — ... mogu se kasnije vratiti.

Nesigurnom rukom prešla je preko Santosove glave i preko oštro rezanoga lica, zatim se zaustavila na ramenu.

— Moraš se vratiti — reče Santos.

— Nikad me još muškarac nije poljubio — reče Nina. — Jednom je pokušao Pablo, kovačev pomoćnik. Ali nasrnuo je kao bizon i pobjegla sam. Ti si — pogledala je Santosa ozbiljnim pogledom — imao mnogo žena. Ti ćeš

nestati i zaboravit ćeš me.

— Možda ću ovdje biti pokopan — reče Santos.

— Ne spominji to!

— Čojek mora gledati istini u oči. Nije važno, što je bilo. Važan je trenutak. Ne znam što će jednom biti, ali znam da te sada želim.

— I ja tebe — reče Nina, istrigne se i doda — Sada jedi. Doći ću po suđe.

— Sigurno?

Santos je čeznuo za tim da je ponovno zagrlji.

Nina je na njegov pogled uzvratila smiješkom.

— Neću poslati drugu — rekla je i izašla.

Santos je prišao k prozoru i promatrao ju je kako odlazi. Koračala je gipkim, gotovo lelujavim korakom. Bila je rumena. Na usnama je odnijela smiješak.

Santos je sjeo za stol. Opuštio se. Nije mu bilo do jela. Ali znao je da nije pogriješio kad je ostao u Arivaci.

* * *

Pilar je promatrala visokoga, mršavoga čovjeka kako ide glavnom ulicom Babuquivaria. Njegov je korak podsjećao na lakoću divlje mačke. U ustima je imao tanku, crnu cigaru.

U gradu je bio od jutra. Pilar je čula da se zove Bogard. Prezime joj nije bilo nepoznato. Tako se zvao glasoviti lovac na ljudske glave, na nagrade s potjernica. Vidjela ga nije nikad, no slušala je pričanje kočijaša koji

su svraćali u Blackmailov salun. Katkad je listala novine koje su dolazile s tjednima zakašnjenja. I u njima se spominjao Bogard.

Uvijek se radilo o pričama kako je taj Bogard negdje u Arizoni uhvatio nekoga prijestupnika. Točnije rečeno: traženi je najčešće bio ubijen. Bogard je bio ubojica, makar je naoko štitio zakon. Djelovao je otmjeno. Kaput »Prince Albert« bio je šiven u prvorazrednoj radionici. Osim toga, bio je izglačan i očetkan. Prašine nije bilo niti na hlačama. Uska kravata bila je brižno vezana i visjela je okomito kao da je odmjerena viskom. Odska-kale su jedino cipele, visoke i iznožene mokasinke. One su djelovale čudno. Zbog njih korak se toga čovjeka nije čuo. Hodao je poput sjene.

Pilar je znala zašto je Bogard u gradu. Tražio je Santosa. Posjetio je i šerifa. Za pucnjavu u Babuquivariu čuo je u Tucsonu i odatle je krenuo.

Pilar se bojala. Činilo joj se da Bogard širi oko sebe miris smrti, vonj leševa. Toga se osjećaja nije mogla osloboditi. Ako je Bogard uspio pratiti Santosov trag do Babuquivaria, koji leži izvan glavnih cesta, otkrit će da je odjašio u Arivacu.

Bogard je ušao u salun. Pilar se brzo odmakla od prozora i požurila je da stane

iza šanka. Počela je prati čaše.

– Nešto se dogodilo? – pitao je gazda.

– Ne – reče Pilar.

Bogard je stao kod bara.

Za stolovima su umukli razgovori. Ljudi su se pogledavali i okretali glave prema lovcu na ucjene. Svatko je već čuo za njega. Svi su znali, tko je. Činilo se da Bogard u tome uživa. Nije se osvrtao na goste. Naslonio se na šank, izabravši takav položaj da vidi ulazna vrata, da može pratiti zbivanja u prostoriji i da je desnica spremna za vađenje revolvera.

– Tequila! – procijedio je.

Prstima lijeve ruke tuckao je po šanku. Kad mu je Pilar natakala čašu, oštro ju je odmjerio. Pritom se smješкао. Smiješak bijaše leden.

– Dugo radite ovdje? – pitao je hrapavim glasom.

Pilar se trudila da izdrži pogled.

– Dvije godine – rekla je.

– Nedavno se ovdje pucalo – reče Bogard.

– Možda.

– Lady! – reče Bogard posprdno ne podižući glas. – Kako se često u ovoj zabiti pucnjave ponavljaju?

– Nisam ovdje šerif – reče Pilar i okrene se svom poslu.

– Lady, htio sam nešto pitati – reče Bogard glasom koji je podsjećao na mačje mijaukanje, prijateljski ali istodobno na mačju igru s mišem. – Bilo bi

lijepo da me saslušate. Posao neće pobjeći.

– Ali ga ima mnogo.

– Gosti mogu sami odnijeti viski za svoje stolove – reče Bogard sigurnošću čovjeka koji je naučen na to da se njegova riječ uvažava.

– Ne bih vas htjela razumjeti

– reče Pilar prkosno i zagleda se Bogardu ravno u oči.

– Lady, ponovio bih pitanje – reče on.

– Tko vam jamči da mi je do razgovora.

– Nitko – reče Beograd. – Ne trpite me, je li?

– Ne volim ljude koji love ljude – odbrusi Pilar.

– Tako? Razumijem vas – promrmlja Bogard. – Čak se s vama i slažem. Ne volim niti ja takve tipove. Zato ih gonim, lady! Nikad nisam ubio oca obitelji, bankovnoga činovnika, vozača poštanske kočije ili farmera. Kad ubijam, ubijam ubojice! Vidite li razliku?

– Ne – ustrajala je Pilar. – Tko vam jamči da ubijate ubojicu? Mnoge od vaših žrtava nikad nisu bile pred sudom. Možda bi mnogi progonjenik bio oslobođen krivnje. Ali vi ne.

– pitate, tko je tko i što je što. Vi isporučujete mrtvace!

– Ne uvijek – reče Bogard. – Ali s ubojicama nema šale. Kad bih svakome uvijek pružao priliku, više me ne bi bilo. Lady, ja radim svoj posao kao i vi. Vi perete čaše, ja gonim ubojice. Budi-mo otvoreni: Jim Santos bio je u ovom salunu, kartao je

i ustrijelio je čovjeka.

— Branio se — reče Pilar.

— Da, da, razumijem — uzvratila Bogard ledena lica.

— Ostavimo to. Zapravo, trebalo je da računam s tim da se Santos sviđa ženama.

— Što hoćete time reći? — ljutito će Pilar.

— Lady, počnimo od početka! Santos je ustrijelio pomoćnika šerifa i zato je na njegovu glavu raspisana nagrada koja iznosi ravno petsto dolara. Znate, ja nisam sanjalo i obazirem se samo na činjenice. Santos je ubojica i zna se što ga sleduje. Zanimam me, gdje je sada?

— I to bih morala ja znati?

— Znam da je prije odlaska iz ovoga grada razgovarao s vama.

— Tko kaže?

Pucalo je i onda je pobjegao iz saluna. Kroz stražnja vrata, lady. Znam po tome što je šerif ušao na prednja, a Santos više nije bio ovdje. Netko je vidio da mu je neka žena dovela konja. Što kažete na to?

Pilar se činilo da joj pod propada pod nogama. Ipak, pribrala se i zagledala se Bogardu u oči, ne trepnuvši trepavicama.

— Vi ste ovdje gost — rekla je. — Gosti se poslužuju viskijem, pivom, tequilom ili drugim pićima. Ako žele, mogu naručiti jelo, ali ne mogu vas saslušavati. Popijte svoje piće, gospodine i idite. Kuća vas časti.

— Salun je vaš? — upita Bogard.

— Ako Pilar uskraćuje gostoprimstvo — javi se gazda — to vrijedi kao da sam govorio ja.

Bogard okrene glavu i zagleda se u gazdu kao u prikazu. Zatim se opet obrati Pilar.

— Vi ste pomagali ubojici — rekao je. — Šerif to nije ustanovio. Čudno, zar ne? Razgovarao sam s konjušarom i znam sve. Jasno je i to da se Jim Santos ne može vječno skrivati.

Pilar je šutjela. Bogard je ispio tequilu namah. Iz brokatnoga prsluka izvadio je pedeset centi i stavio ih je na bar.

— Nitko me nikad ne časti — rekao je, osmjehujući se hladno kao u početku razgovora. — Ne dopuštam to. Nikome ništa ne dugujem. Svoje račune plaćam sam.

— Napolje! — promrsi Pilar.

— Žao mi je — reče Bogard — što vam se ne sviđam kao Santos.

Bogard krene iz saluna naglašeno polako. Iza njega je ostala tišina. Prošlo je dosta vremena dok stolovi nisu oživjeli. Ali ostalo je nešto ledeno u zraku.

— Jesi li stvarno pomogla Santosu? — upita gazda.

— Da i jesam?

— Pa, bio je pošten gost — reče gazda. — Nije stvarao nepravilike. Bio je ljubazan i

plaćao je uredno. Ne zanima me što jest ili što nije učinio. Čuo sam da je pucao u samoonbrani. Međutim, ne bih htio da imamo okapanja.

— Pripazit ću na sebe — reče Pilar.

— Čuvaj se Bogarda. S njim nema šale.

— Neće me dirati — reče Pilar. — Neće se usuditi.

Pilar nije vjerovala u svoje riječi. Razmišljala je o tome, kako da obavijesti Santosa. Kako da nekoga pošalje u Arivacu.

Prišla je k prozoru. Napolju je stajao Bogard. Naslonio se na stup trijema i pušio je.

VII

Jim Santos je opazio da su se stražari na sjevernoj strani uznemirili. Neki su se uspravili. Brzo je izvadio iz džepa ogleдалce i signalizirao je. Začas se nitko više nije pokazivao.

Dotle je čekao Ninu Manson ali morao je odustati. Izašao je na ulicu.

Iza sebe čuo je korake.

— Što je?

Santos se okrenuo.

— Htjela sam s tobom prošetati — reče mu Nina.

— Kasnije — reče Santos. — Idi kući i zovi oca.

Nina je bez riječi požurila prema očinskom domu.

Bajo je stajao pokraj kolnice na rubu trga. Vidio je znak i bio je spreman za akciju.

— Već sam bio izgubio vjeru — rekao je kad se pojavio Santos. — Tri tjedna sjedimo ovdje i gojimo se. Još mjesec dana i

opasači neće izdržati. Jesu li ostali obaviješteni?

— Čeznut ćete, momci, za kuhinjom gospode Zallor — reče Santos. — Nezahvalnici!

Santos prijateljski udari mješanca po ramenu i pođe dalje. Žene su se povlačile s ulica. Odasvud se čulo dozivanje djece.

Jedan je momčić trčao prema kapelici. Ispred nje stajao je svećenik, mršav i nizak. I on je nestao u kapelici.

Nisu prošle niti tri minute a ulice Arivace bile su puste.

Santos je krenuo prema kovačnici. Radilo se nije. Kovač je bio jedan od stražara koji su ležali na krovovima.

Santos je bio potpuno miran. Dugo je čekao i smirio se. Zadnji dani bili su loši. Carter i Pedlar postali su nestrpljivi. Dobro jelo i sve ostale ugodnosti što su ih uživali u Arivaci, nisu ih mogle zadovoljiti. Bilo je previše vremena za razmišljanje o tome u što su se upustili i Santos se bojao da će momci jedne noći nestati. Tylman ga nije zabrinjavao. On je bio momak koji nestrpljivo čeka borbu.

Svojom sudbinom Santos nije razbijao glavu. Ako sve prođe dobro, ostaje na istom: na potjernici. Ako pogine, nikome ništa: pokopat će ga negdje iza plota i sve će se zaboraviti.

Zadnjih dana Santos se često sretao s Ninom. Potrudili su se da to nitko ne opazi, pogotovu ne Manson. On i stanovnici Arivace imali su drugih briga. Bajo

je vjerojatno primijetio što se događa, ako je suditi po njegovu osmijehu, ali on je šutio kao zaliven.

Santos zažmiri. Kad je mislio na Ninu, bio je miran kao nikada u životu.

Nina je bila prostodušna djevojka neiskusna ali trpljenica koja je stajala obadvjema nogama na tlu. Život u Arivaci bio je tako težak da su i djevojački snovi bili skromni.

Kad ga je netko zovnuo, Santos se prenuo iz razmišljanja i sanjarenja.

Bajo je trčao preko trga, a na sjevernoj strani vidio se oblak prašine.

Santos izvuče svoj revolver, zavrti bubanj i nasloni se na zid kovačnice.

* * *

– Prošli su nas put očekivali – rekao je Noah Dorante, promatrajući s brijega Arivacu. – Čini mi se da nas očekuju i ovaj put.

– Sakrili se prije ili poslije, meni je svejedno – reče Habakuk Dorante. – Ovce! Žohari!

– Možda su nešto smislili – rekao je Ezrah.

– Opet me podučavaš? – upita Habakuk strogim glasom.

– Po mome – javi se Noah – mogli bi nam postaviti klopku. Ne vjerujem u to, ali da je moguće, jest. Ne bi bilo zgorega da budemo oprezni. Ovdje smo bili prije nepuna tri mjeseca. Približava se zima. Ako ljudi očajavaju...

– Dosta! – reče Habakuk. –

Ulazimo u grad otvorenim čelom!

– Mogli bismo se podijeliti – reče Noah. – Uđimo s dviju strana.

Habakuk Dorante ošine sina hladnim pogledom, ali zamislio se. Poslije izvjesnoga vremena rekao je:

– U redu, slažem se. Vidjet ćete da je oprez bio nepotreban, no pet ljudi neka krene.

Voda bande pokazao je iz sedla pravac i jahači su ga poslušali.

– Ti ih vodiš – rekao je Habakuk Dorante Ezrahu. – Pružam ti priliku da se iskažeš.

Jahači su u velikom luku obilazili Arivacu krećući se prema zapadu. Habakuk Dorante gledao je za njima dok se nisu izgubili iza presušenoga potočnoga korita i grmlja. Tada je dao znak ostalima da pođu za njim.

* * *

Jim Santos je čuo konjski topot. S mjesta gdje je stajao mogao je provjeriti položaj stražara na kućama nasuprot Wylandove prodavaonice. Nadao se da će ljudi biti dovoljno smireni da ne počnu pucati prije vremena. Bolje reći, nadao se da će svladati strah i da će pucati kad se bude moralo.

Jahači su se polako približavali. U dugom redu ulazili su u glavnu ulicu. Pogled u njihova lica objašnjavao je, zašto su se ljudi u pograničnim zakutcima bojali njihova dolaska. Bila su to kamena, nemilosrdna lica. Ti

ljudi nisu znali za milost. Bili su navikli da uzmu što je pred njima i da pritom ne trpe opiranje. Tko bi to pokušao, bio bi zgažen u prašini.

Trg je bio pust. Jahači su zaustavili konje.

Habakuka Dorantea Santos je lako prepoznao, makar ga nikad prije nije vidio. Opis je bio dovoljan.

Habakuk je jahao prema Wylandovoj prodavaonici. Ispred nje nagnuo se u sedlu i zagledao se u vrata, kao da se čudom čudi što su zatvorena.

Santosa je nešto uznemirivalo. Nešto nejasno i njemu samomu. Tada mu odjednom padne na um da Dorante ima najmanje tucet ljudi. Na trgu ih nije bilo toliko. Istoga trenutka začuo je šum iza leđa i munjevito se okrenuo.

Šum je prouzročio kovačev pomoćnik, mlad i snažan plavokosi momak pjegava lica.

— Što radiš ovdje? — upita Santos.

Momak nije odgovarao. Sakrio se iza širokoga dimnjaka i htio je pobjeći iz radionice kroz sporedna vrata. U namjeri se nije dao omesti. Podigao je čvorugave pesnice i krenuo je u napad. Santos je odskočio, no momak ga je okrznuo po glavi.

Santos je udario naslijepo. Pogodio je i momak je pao na pod.

— Jesi li poludio? — viknuo je Santos.

Momak se napola uspravio. Oči su još gledale uprazno. No sljedećega trenutka začuo se

poklik i pesnice su opet proradile. Santos je to očekivao. Trzajem desnoga koljena pogodio je napadača u prsa i odbacio ga natrag. Udarac je bio snažan i momak je počeo urlati.

Santosa je događaj iznenadio, no odmah je uvidio da ne smije oklijevati. Udario je momka posred lica. Uhvatio ga je za bradu i potisnuo je uvis. Krik se ugušio u krkljanju.

— Što radiš? — reče Santos.
— Igraš se s našim glavama, je li?

— Svi ste vi ludaci — krkljao je momak. — Ne možete se boriti protiv Habakuka Dorantea. Moja je žena trudna. Za četiri tjedna trebalo bi da rodi. Dorantesi će za osvetu spaliti čitav grad. Hoću spasiti ženu! Ne mogu mirno promatrati kako srljamo u propast.

— Lud si — reče Santos.

Momak je ponovo počeo vikati. Santos ga udari revolverom tako da se onesvijestio. Poslije toga požurio je napolje.

Krikovi su doprli do trga. Razbojnici su se razrijedili. Uznemirili su se.

Santos podigne revolver i opali. Pucanj je bio znak da počne paljba, međutim, opalio je ranije negoli što je bilo dogovoreno.

S krovova su progovorile puške. Čitavu minutu Arivaca je bila ispunjena grmljavinom. Oblački barutnoga dima vukli su se iznad uličica i trga.

Konji su rzali. Kopita su udarala o tlo. Jahači su vikali.

Santos požuri prema trgu. Tri

čovjeka ležala su u prašini. Jedan je urlao i prevrtao se. Jedan konj nije se mogao podići. Ostali razbojnici odgalopirali su glavnom ulicom. Za njima su jurila dva konja bez jahača. Santos je morao odskočiti da ne bude pregažen.

Bajo i Pedlar izašli su iz zaklona pucajući obadvjema rukama.

Puške su na krovovima umukle. I Santosovi prijatelji prestali su pucati. Okupljali su se u sjeni Wylandove trgovine.

— Koji je govнар opomenuo lopove? — žestio se Tylman.

— Kovačev pomoćnik — odgovori Santos. — Momak je izgubio živce. Gdje je Habakuk Dorante? Gdje su njegovi sinovi?

— Odmaglili su.

Pojavio se Ben Wyland. Bio je blijed kao krpa ali u ruci je držao pušku iz koje se još dimilo. Borio se i koračao je sigurnim korakom.

— Gamad je još u gradu — rekao je Bajo.

— Habakuk je imao malo ljudi — reče Santos i pogleda upitno Wylanda.

— Imate pravo — reče Wyland i namršti čelo. — Prošli put bilo ih je barem šest više. Ezraha, na primjer, nisam vidio... Bože, stari je nešto slutio...

— Potražiti ćemo ga — reče Santos. — Ne smijemo mu dopustiti da ponovo udari.

Santos pogleda naokolo. Poslije pucnjave, vike i krikova ranjenih, koji su sada tiho ležali u

prašini, Arivaca je bila sablasno tiha.

* * *

— Slutnja me nije varala! — reče Ezraha Dorante, skutren u zaklonu na zapadnom rubu Arivace, koju je potresala grmljavina. — Znao sam da će se farmeri jednoga dana otresti straha.

— Nisu sami — reče jedan od jahača. — Netko im pomaže. Ti su žohari preglupi...

— Svejedno je, jesu li sami ili nisu — reče Ezraha Dorante. — Nagrabusili smo. — Pogledavši svakoga čovjeka u oči, dodao je: — Tamo prijeko vidite Mansonovu kuću. Čini mi se da je nitko ne čuva.

Ezraha je krenuo bez oklijevanja. Ostali su ga slijedili. Iz uskih uličica pojavili su se drugi, među njima Habakuk Dorante i Noah.

— Bog te blagoslovio, sine! — uzdahnuo je Habakuk. — Ti si znao da će se ovo dogoditi. Ali ne dižemo ruke! Pokazat ćemo mi njima, što znači napasti Habakuka Dorantea. Puzat će i gristi zemlju.

— Tako je, oče — reče Ezraha, upirući rukom u Mahsonovu kuću i stolarsku radionicu. — Idemo tamo — rekao je. Načelnikovu kuću nitko ne čuva.

Habakuk Dorante namršti čelo. Noah je odmah shvatio Ezrahovu namjeru. I stari se počeo smješkat. Brada mu se nakostriješila. Rekao je:

— Sine, pametniji si negoli što sam mislio.

Arivaca nije bila velika, no razbojnici se nigdje nisu mogli otkriti. Jima Santosa mučio je loš osjećaj. On ih je vidio. Takvi ljudi ne mogu se zaplašiti.

Santos je rasporedio ljude tako da nitko ne bude sam. Kod sebe je ostavio Wylanda, njegova sina i još dvojicu. Bajo, Pedlar, Carter i Tylman vodili su ostale.

Potraga je počela. Gradićem je vladala neugodna tišina. Mrtvi i ranjeni razbojnici odneseni su s trga. U glavnoj ulici još se osjećao opor miris baruta.

Odjednom se oglasilo zvono male kapelice. Ljudi su zvonjavu osjećali u kostima. Nešto se dogodilo. Jim Santos je slutio da je svećenik nešto vidio.

Sunce bijaše visoko i sjena uz crkvicu bila je mala. Na pokrajnjem groblju pojavila su se tri muškarca. Dok su hodali između križeva, njihove su korake pratili nisko položeni dugocijevni revolveri.

Dolazio je stari Dorante s dvojicom sinova. Jedan od trojice viknuo je:

– Imate li je?

Začuo se povik i odmah zatim škripa kola.

Jim Santos osjeti žmarce na leđima.

– Imamo je! – urlao je netko među kućama.

Odgovor je popratio limen smijeh.

Trojka je prišla kapelici.

Habakuk Dorante zagrmio je tako da je mogao zaglušiti i samoga sebe:

– Kucnuo je čas suda! Sada

će ovo prokleta gnijezdo platiti svoj dug!

Iz Mansonova dvorišta izašla su kola, na kojima je sjedila žena s užetom oko vrata. Nina. Santosu se činilo da će ga srce izdati.

Na drugoj strani ulice Santos je opazio pokret. Začuo je Bajoov glas. Manson je bio s njim. Izbezumljeni čovjek htio je potrčati na ulicu. Bajo ga je morao silom zadržati.

Doranteovi ljudi ponovo su se okupili. Jedan je od njih podigao pušku.

Trojka kod kapelice počela je nasumce pucati po gradu. Tanađ je udarala po krovovima, na kojima je ponegdje još bilo stražara. Vatrom su obasuti svi mogući zakloni. Ponovo se počeo širiti barutni dim. Zvono se više nije glasalo.

Neki je građanin iskočio iz zaklona. Odmah je bio pogođen. Prije pada dugo se okretao oko sebe.

– Takav će biti vaš kraj! – urlao je Habakuk Dorante. – Nebeska kazna bit će strašna!

Kola s Ninom približavala su se izlazu iz grada. Santos je podigao revolver. Gađao je čovjeka koji je držao uzde. No tada je opazio da čovjek kolima upravlja jednom rukom. Drugom je držao revolver na Nini-
nim rebrima. Čak ako bi i bio smrtno pogođen, razbojnik je mogao pritisnuti obarač.

Santos spusti oružje. U nemogućem bijesu promatrao je kako se kola s Ninom udaljavaju. Djevojka je ukočeno sjedila

pored bradatoga razbojnika i buljila je pred sebe. Bila je blijeda, no strah nije pokazivala.

Kola su skrenula na otvoren prostor. Kod kapelice se ponovo javio Habakuk Dorante pakosnim glasom.

— Sad će se plaćati računi! — urlao je. — Sve ste lijepo smislili, ali zaboravili ste da imate posla s Habakukom Doranteom. Platit ćete to dvostruko. Trostruko! Moji sinovi i ja čekamo ovdje a vi ćete pokorno donijeti sve što ste posakrivali. Prve darove očekujemo za pet minuta. Bude li nam se činilo da netko vara, zapalit ćemo ovo smetlište odjednom na svim stranama.

— Kovačev pomoćnik imao je pravo — reče Wyland. Santos se okrenuo prema njemu. Vidjelo se da je čovjek u panici. — Sad će se Habakuk osvećivati — nastavio je Wyland. Mansonovu kćer nećemo nikada više vidjeti.

— Tiho — opominjao je Santos Wylanda. — Da sam znao kako će se brzo stanovnici Arivace predavati, ne bih se u ovo upuštao. Dorante se nije predao, iako je na prvom koraku dobio po prstima. A vi biste odmah bacili puške u grmlje.

— A što da radimo? — upita Wyland i slegne ramenima. — Razbojnici imaju taoca. Da žrtvujemo Mansonovu kćer?

— Nitko neće biti žrtvovan. Bude li potrebno, žrtvovat ću sebe — reče Santos. — To očekujem i od vas. Radi se o vašim kućama, o vašoj imovini i o vašim životima.

Santos se okrenuo i držeći se zidova kuća pošao je prema kapelici. Kad je jednom zastao i ogledao se, vidio je da prvi muškarci i žene izlaze iz kuća, noseći manje ili veće zavežlje. Ljudi su bojažljivo prilazili crkvi, polagali su stvari na tlo i vraćali se onamo odakle su došli.

— Brže! — vikao je nestrpljivo Habakuk Dorante. — Što čekate? Požurite! I dovezite kola, na koja ćete mi natovariti darove. Ne zaboravite pritom da nisam staretinar. Hoću vidjeti vaš nakit i novac. Novac do zadnjega centa koji ste sakrili u dnu ladica. Tko ima krzna, pokrivače ili tepihe, neka i to donese. Bili smo u vašim kućama i znamo što imate.

Prijetnja je djelovala. Sve je više ljudi udovoljavalo razbojnikovu zahtjevu.

Santos se privukao sasvim blizu. Iznenadio se kad je pred sobom ugledao Tylmana. Pokraj njega pojavio se Pedlar. Momci su mu domahivali.

— Svi su raspoređeni ispred kapelice — govorio je Pedlar. — Kola s djevojkom prihvatila su trojica. U gradu bi trebalo da ih bude šest, odnosno s trojicom glavnih deset.

— Nijedan nije viđen u zasjedi?

— Mislimo da nam nije nitko promakao. Talac je jedino djevojka.

— Nitko im više nije niti potreban — reče Santos mračno.

— Ona je kćerka gradonačelnika. Dorante nije glup. A žilav je poput vraga. Iznenadenje je

svladao brže negoli što sam se nadao. Svoju bandu vodi čvrstom rukom. Druga bi se gamad razbježala. On je svoje ljude uspio okupiti.

— Zato su mještani napunili gaće — reče Tylman i izvuče nož. — Vrijeme je za ljutu medicinu — rekao je. — Ili se bojiš za djevojku, Jim?

— Naravno, bojim se — odgovori Santos. — Habakuk je zaigrao na sigurnu kartu i dao ju je odvesti prije negoli se latio pljačke. Za nju ne možemo učiniti ništa. Barem ne sada. Ne vjerujem da je trenutno u velikoj opasnosti. Dok je živa, dotle je razbojnicima vrijedna. Dorante je može ubiti tek kad dobije što traži i kad bude siguran da ga nitko ne progoni.

— Prema tome, što čekamo? — reče Tylman i krene uza zid kapelice.

Nagao trzaj desne ruke i nož je poletio tako da ga oko ne bi moglo pratiti. Djelić sekunde kasnije jedan od Doranteovih ljudi ispred kapelice pao je kao da ga je pogodio grom. I ostao je nepomično ležati na zemlji.

Nastao je tajac.

Zavladala je nepodnošljiva tišina.

Tylman je već imao u ruci nož. Poslije kratkoga odmjeravanja bacio ga je snagom koju od toga niskoga čovjeka nitko ne bi očekivao.

Jedan se razbojnik prevalio poput daske. Nastalo je komešanje. Razbojnici su podigli puške i počeli tražiti cilj. Habakuk Dorante viknuo je nešto, što se

nije moglo razumjeti u nastaloj pucnjavi.

Paljbu su započeli Santos i Pedlar. S druge strane odmah su ih podržali Bajo i Carter. Uz malo oklijevanja, zapucali su također neki stanovnici Arivace.

Oružje je grmjelo. Na pješčanu tlu podizale su se male pješčane fontane.

— Hajde, Dorante — vikao je Santos — okušaj se sa mnom!

Santos je napustio zaklon i izašao je na ulicu.

— Prokleti psi! — vikao je Habakuk. — Djevojka će to platiti glavom. Poslat ćemo vam leš.

Noah i Ezraha okrenuli su se. Santos je podigao svoj revolver.

— Znao sam — vikao je Ezraha — da je gamad dobila pomoć. Kukavice su našle revolveraše.

Santos je opalio. Habakukovi sinovi odskočiše sa svojih mjesta. Santosova tanad završila je u zidu kapelice, poprskavši razbojnike komadićima cigle. Noah je podigao ruku i stao je trljati oči. Zatim je počeo vikati. Zateturao je i naslonio se na zid. Brat ga je dohvatio i povukao u zaklon iza ugla.

Habakuk Dorante nestade s poprišta. Stari je lopov bio nevjerojatno brz, a očito je dobro znao procijeniti trenutak.

Santos je krenuo naprijed. Ezraha Dorante pokušao ga je spriječiti brзом paljbom.

Santosu se činilo da mu pčele prolijeću pokraj glave. No ne obazirući se ni na što koračao je i pucao tako dugo dok igla

nije udarila u praznu komoru.

Ezrah Dorante je zateturao. Natrag se povlačio prema zapadnom uglu kapelice. Jednom je udario u zid kao da će pasti, ali zadržao se na nogama i trenutak kasnije je nestao.

— Za njim! — viknuo je Santos.

Njegovi drugovi poskakali su iz zaklona. Stanovnici Arivace nisu se pokazivali.

Santos, Pedlar, Carter, Tylman i Bajo opkolili su kapelicu.

Začuo se konjski topot. Razbojnici su se povlačili.

— Sve ćete ovo platiti! — de-
rao se Habakuk Dorante.

Starac je sjedio u sedlu poput vrhovnoga osvetnika, zgrčene pesnice i nakostriješene brade.

— Pucajte! — vikao je Santos.

Bajo je podigao pušku. Ali kad je pritisnuo obarač, čuo se samo metalan udarac.

Banda je uzmicala. Jahači su jurili pored skutrenih kuća prema preriji, u kojoj je bio nestao vozač s Ninom.

Helen: Manson sjedila je na stoličici pokraj prozora, zgurena poput ranjene životinje. Lice je pokrila rukama. Haljina bijaše poderana. Na rukama su se vidjele ogrebotine. Na čelu je bila rana. Ona nije nikoga puštala k sebi da je previje. Borila se s Habukukovim ljudima poput lavice. Uzalud. Nije uspjela obraniti kćer.

S vremena na vrijeme čulo se bolno skvičanje.

— Ubit će je — govorio je Manson. I on je stajao ispred prozora. Kad je ušao Santos,

viknuo je: — Prokleti bili! Zašto je došlo do pucnjave? Zašto niste pustili Habakuka da pokupi plijen i da nestane?

— Zato što bi se opet vratio — reče Santos. — Tako je bilo uvijek i zato sam unajmljen. Niste više mogli izdržati pljačku. Zvali ste me...

— Ništa nam luđe nije moglo pasti na um.

— Hm — iskašlja se Santos.

— Radili ste ono na što ste bili prinuđeni. Trebalo je da sami davno nešto poduzmete. Ako ste vjerovali da će sve proći bez teškoća, ludi ste.

— Jest, bio sam lud! — vikao je Manson. — Oslonio sam se na vas, a vi ste žrtvovali moju kćer!

— Nina je živa — reče Santos, trudeći se da prikrije svoju zabrinutost i svoju bol. — Ništa joj se neće dogoditi — dodao je.

— Možda je već mrtva — očajavao je Manson. Njegovo lice obilježio je očaj.

— Dorante je u nevolji — reče Santos, trudeći se da govori mirnim glasom. — Nina je talac. Talac je vrijedan jedino dok je živ. Habakuk Dorante pokušat će se ubrzo vratiti da se osveti, ili će se prikriti. Pritom mora računati s potjerom. U jednom i drugom slučaju Nina mu je potrebna kao štit. Zato će je čuvati. Smirite se i razmislite o tome.

Otvorila su se vrata. Pojavio se Bajo. U desnoj ruci držao je karabin. Rekao je:

— Konji su spremni, Santos.

— Krećemo — reče Santos. —

Dovest ćemo Ninu, gospodine Manson. Pouzdajte se u nas. Habakuk se najvjerojatnije nikad više neće pojaviti u Arivaci.

– To mi je svejedno – gunjdao je Manson. – Neka dođe i neka uzme što hoće. Može dobiti i moju kuću. I moj život.

– Banda je godinama živjela od toga – reče Santos – što je zastrašivala vas i vaše sugrađane. Nitko se nije opirao. A nije li se danas pokazalo da se ovdašnji ljudi mogu boriti. Naravno, ako se okupe.

– Možda je ipak bolje biti uš koju otresaju u travu, negoli vuk kojega gone i ubijaju – reče Manson.

– Ako vam je život važniji od dostojanstva... – započe Santos i slegne ramenima. – Možda je to farmerski način mišljenja u ovom kraju, gospodine Manson. Ja nisam od te vrste. Oduvijek sam bio kauboj. Radije bih poginuo negoli da me netko neprestano pljačka i ponižava.

– Htio bih da Nina bude pokopana u Arivaci – reče Manson prebijenim glasom.

– Nećemo je pokapati – reče Santos, iako nije bio uvjeren da je živa. – Ona će živjeti u Arivaci, gospodine Manson. Ako joj se kojim slučajem nešto dogodilo, donijet ću vam Habakukovu glavu.

Santos je krenuo napolje.

Bajo je dobacio:

– Taj je čovjek slomljen.

– I ja sam – uzvрати Santos.

– Zaljubljen sam u tu djevojku.

– Znam – reče Bajo bez oko-

lišanja.

Bajo je uvijek bio zagonetan. On je uvijek vidio više od drugih, uvijek je više čuo, ali uvijek je znao šutjeti.

– Ako je živa – reče Bajo – izvući ćemo je.

Ili ću Habakuka izrezati na komade – reče Santos.

Konji su bili ispred kuće gospođe Zallor. Pedlar, Carter i Tylman bili su spremni za polazak.

– Trag se može lako pratiti – reče Carter. – Izjahao sam u preriju. Niži slijepac ne bi pogriješio. Banda kao da je navikla na opću pokornost.

– To će se mijenjati – reče Santos.

– Što?

– Na jugu je tlo tvrdo.

– Čuvajte se! – rekla je gospođa Zallor s prozora. – Gospodine Santose, vi ste dobar čovjek. Bog vas blagoslovio.

– Kad bi me tako ispraćali svi stanovnici Arivace! – reče Santos. – Zahvaljujem, gospođo! Ako se ne vratim, mogu se oprostiti od ovoga svijeta s osjećajem sreće: uživao sam u vašim jelima.

– Laskavac! Pripalit ću za vas svijeću.

– Još jednom hvala, gospođo Zallor – reče Santos, popne se u sedlo i krene.

Kovač je izašao pred svoju radionicu. Gorostas sa šakama nalik na maljeve.

– Sretno! – dovikivao je. – Najradije bih s vama, ali loš sam jahač.

– Ako mi ne uspijemo – re-

če Santos — ne bi uspio nitko.
— Billya sam otjerao — ljutio se kovač snuždena lica. — Da on nije poblesavio, sve bi ispalo drukčije. Nina...

— Momak nije kriv — reče Santos. — Morao sam s tim računati. Dorante je ljudima utjerao strah u kosti.

— Molit ću se za vas — javio se svećenik ispred kapelice. — Za sve vas.

Jahači su krenuli prema sjeverozapadu. Uskoro su napustili stazu i pratili su trag prema brdima, jašući po travi koja je mjestimice dosizala do struka.

Vjetar je povijao travu u mekim valovima. Sunce se spuštalo prema zapadu i već je počelo dodirivati vrhove Sierre.

— Toliko kukavica nisam vidio na okupu — gundao je Carter.

— Posranci — dobaci Tylman.

— Zaprežna stoka — doda Pedlar.

— Polako — reče Santos. — Nema kovanja bez vatre. Mislim da su ti ljudi trenutno tako iznenađeni onim što su učinili da sami ne znaju, jesu li postupali ispravno. Smušeni su. Međutim, mislim da je s kukavičlukom svršeno.

— Ako dobro promislim — reče Pedlar — sreća nas je dosad vraški dobro služila. Da su svi punili gaće, i naše bi se bile našle na štapu. Dorante bi nas samljeo. Kad su njegovi ljudi uhvatili djevojku, mislio sam da smo gotovi. Mislio sam da će nas građani Arivace izručiti lu-

đaku na pladnju.

— Ne razbijaj glavu onim što se nije dogodilo — reče Santos. — Razmišljaj o onome što je pred nama.

Santos je mislio na Ninu i borio se protiv očaja koji je u njemu bujao.

Ako Dorante ne ubije Ninu, razmišljao je Santos, što će uraditi s njom? Ako je dobije u ruke živu, hoće li djevojka biti ona ista Nina koju je upoznao?

Odgovora na ta pitanja nije bilo.

Santos podbode konja i ubrzaga. Ostali su malko kasnije također pognali u galop. Jašili su pustom, brdovitom prerijom.

* * *

Na obroncima Sierre Fresnal tragovi su nestali. Tlo je bilo sve tvrđe. Pustoš sve veća. Raslinja je bilo sve manje. Trava je rasla još samo u čupercima. Zelenilo je prelazilo u smeđu boju. Tu i tamo bilo je tlo alkalično.

Sierra je bila sve bliža i sve neprijaznija. Na crvenkastom predvečernjem svjetlu granitne stijene dobivale su bakarni ton.

Jahači su usporili. Ogledavali su se oko sebe. Spuštao se sumrak.

— Odjašili su u Sierru — rekao je Pedlar.

— Nisu — mislio je Santos. — Siguran sam. Otišli su prema jugu, prema granici.

— Vjeruješ da su se sklonili u Meksiko?

— To će možda učiniti poslije — reče Santos.

— A gdje su sada? — upita Bajo.

– U »Haciendi« – odgovori Santos.

– Misliš na javnu kuću? – zanimao se Tylman.

– Da. To mi je palo na um dok smo jahali u Arivaci sam to smetnuo s uma, makar mi je o »Haciendi« netko pričao, Manson ili Wyland. Habakuk Dorante zastaje tamo sa svojim ljudima i pušta ih da se zabave. Poslije su na pljačkaškim pohodima žustriji.

– Tamo bismo mogli biti poslije ponoći – reče Bajo. – Bio sam jednom u toj kući.

– Nadam se da ti se svidjelo – dobaco Tylman.

– Pa, kako se uzme – reče Bajo. – Dogodilo se da sam jednoga od kućnih momaka bacio kroz prozor i morao sam se pokupiti. Čitavo večer zabavljao sam se s djevojkom, a na kraju se nisam mogao s njom oprostiti.

– Dovraga – reče Santos – zašto svagdje upadaš u gužvu? Čak i u javnoj kući.

– Nemam pojma – reče Bajo. – Po prirodi sam miroljubiv i povučen. Ali možda drugi misle da takvoga momka valja oguliti.

– Kažeš da si dobričina? – upita Pedlar. – Tepaš samom sebi. Ne bih te volio sresti u tami.

– Ne zabrinjui se – uzvratil Bajo. – Kad se smračil, ja sam u krevetu. Spavam kao anđeo. Noćno lunjanje prepuštam tipovima tvoje vrste.

Može li Dorante u toj kući računati s tuđom pomoći? – upi-

ta Santos.

– Gazdarica drži tucet klipana – reče Bajo. – Redom su žilavi momci. Dijelom su crnci, dijelom Meksikanci, no ima i bijelaca. Njihova je dužnost da štite djevojke i da se brinu o miru. Debela Jean pravi je zmaj, ali ne bih rekao Jim, da bi svoje ljude slala u vatru za nekoga drugoga.

– Uskoro ćemo to provjeriti – reče Santos.

– Ah – uzdahne Tylman – odavno želim svratiti u takvu kuću.

– Ako te debela Jean nije upoznala, pruža ti se prilika – reče Bajo.

Bajo je jahao iza Santosa.

Santos je skrenuo prema jugu.

– Debele žene mogu biti dobre – mrmljao je Tylman.

VIII

Jean Harago se kupala. Bio je to pravi pothvat i svaki put nepredvidiva pustolovina. Za nju je napravljena zasebna velika kada, no s ulaskom je uvijek bilo teškoća, a da se o izlasku i ne govori. U većini slučajeva morala su pomagati dva snažna momka. Njihov je trud bio nagrađen teškim grdnjama. Debeli Jean uvijek se bojala da će joj iščupati ruke.

Poslije kupanja bila je Jean polumrtva. Borila se za dah a čitava prostorija mirisala je kao brijačnica po svim mogućim sapunima i parfemima.

Prikupivši snage, Jean Harago dovukla se u plišani salon,

zaogrnutu poput Kineskinje. Kad je ugledala Doranteove ljude na sofama i u naslonjačima, namrštila se.

Hababuk Dorante bio je naslonjen na šank i srkao je pivo. Noah je stajao pored njega, Ezrah skvrčio u naslonjaču. Ispod razderane košulje nazirao se povoj. Na njemu su se vidjele tamne mrlje.

– Raduje me što te vidim, Jean – reče Habakuk.

– Nisam te očekivala – reče mrzovoljno Jean Harago, zausstavivši se kod stepeništa. – Ako me oči ne varaju, u nevoljama si.

– Hababuk Dorante u nevoljama? – nasmijao se starac. – Odakle ti takva pomisao?

– Iz mojih izvora – reče Jean. – Osim toga, imam dva zdrava oka i vidim da je Ezrah nešto zaradio. Je li metak još unutra?

– Obična okrzotina – reče Ezrah. – Nema metka.

– Prati te sreća – reče Jean. – Ali ovo nije bolnica. Prema tome, momci, popijte nešto i jašite dalje.

– Hej, što to znači? Nismo više dobrodošli gosti? – upita Habakuk.

– Kao gosti jeste – reče Jean – ali onaj koga gone neka ne traži ovdje sklonište.

– Tko koga goni? Mi da smo progonjeni? Mi... – zagrcnuo se Habakuk Dorante.

– Nemoj se udaviti – reče Jean Harago. – Rekla sam već da nisam ćorava. Vidjela sam djevojku koju vučete sa sobom.

Vezana je. Čemu to služi, Habakuk? Hoćeš li da ostanem bez ovoga što sam stvorila? Znaš li ti da kod mene nikad još nije bio nijedan šerif? Znaš li da ovamo nikad nije dolazila potjera? Ako znaš, upamti da će tako i biti.

– O čemu govoriš, Jean? – reče Habakuk Dorante. – Nitko nas ne goni. Nitko neće banuti ovamo i...

– Upamti, Habakuk – prekinula ga je Jean – upamti da ne trpim laž! Mrzim je kao kugu. Ovdje zapovijedam ja! A ja nisam ovca i neću dopustiti da me itko uvali u neprilike.

– Polako, Jean! – smirivao je Habakuk debelu domaćicu. – Ne žesti se!

– Mi bismo samo prenočili – javio se Noah Dorante. – Konji su izmoreni...

– Ovo nije najamna staja! – uzvratila je Jean Harago. – Gore u sobama čekaju djevojke. Doći će gosti. U ovoj se kući spava danju.

– Plati ćemo – reče Habakuk. – Kao što smo uvijek plaćali.

– Drugi put – reče Jean Harago odlučno. – Onda kad budete pravi gosti. Kad nitko ne bude nastrijeljen. Kad ne bude vezane djevojke. Bila sam i ostajem tvoja prijateljica, Habakuk, ali jatak neću biti. Jasno?

– Prokleta babuskara! – ote se Habakuku.

– Ovaj, imaš pravo Jean umiljato će Noah.

Noah položi ocu ruku na rame.

– Nešto si htio reći, Habakuk? – odbaci Jean uz zloćudan pogled.

– Ne, ništa.

– Bit će da nisam dobro čula – reče Jean.

– Prema tome, do viđenja – reče Habakuk Dorante, ostavio pivo i krenuo vratima.

Noah je išao za njim.

Ezrah se s mukom uspravljao.

Jean Harago mu je dobacila:

– Zašto ne odjašete preko granice, je li? Soni ima dobroga liječnika.

– Predaleko je – reče Ezrah. Čelo mu se orosilo znojem. – Osim toga, nije tako gadno. Potrebno mi je samo malo mirovanja.

– Do vašega logora može se brzo stići – reče Jean. – Sret-no, Ezrah!

Ezrah bi joj najradije pljunuo u lice, ali snage je valjalo čuvati. Izazvao bi gužvu u kojoj je mogao samo izgubiti. Zato se radije vukao prema vratima. Za njim su krenuli i preostali jahači.

Habakuk i Noah stajali su u dvorištu pored konja. Postrance je bila zaprega mazgi s vezanom Ninom Manson. Djevojka je djelovala iscrpljeno ali sjedila je uspravno, trudeći se da pred razbojnicima ne odaje slabost.

– Trebalo bi da spalimo ovu prokletu kuću – srdito je gunđao Habakuk. – Tu smo ostavili toliko dolara da smo je mogli kupiti.

– Nema smisla da se zavadi-

mo s Jean – reče Noah. – U graničnom području ima previše prijatelja. Ako joj se zamjerimo, natovarali smo vruga na vrat.

– Ali izbacila nas je napolje kao šugave pse – žestio se stari Habakuk. – Ako odemo, a pojavi se potjera, vješticaće je poslati ravno u naše skrovište. Ona je među malobrojnima koji znaju gdje je, a ne vjerujem da će zavezati gubicu.

– Jean zna držati jezik za zubima – reče Ezrah, držeći se čvrsto za sedlenu jabuku. – Ona se brine za sebe, a to nama odgovara.

– Ostavit ćemo ovdje trojicu ili četvoricu ljudi reče Noah. – Protiv toga se Jean neće buniti.

Habakuk Dorante je razmišljao. Zatim je kimnuo i rekao:

– Hm, možda ipak polako starim. Ta me misao prati od Arivace. Možda bi trebalo da češće slušam, što vi mislite.

Habakuk dozove četvoricu jahača, posegne za torbom i izvadi vrećicu sa zlatnicima.

– Zabavljat ćete se ovdje – rekao je – kao i svi drugi. Plaćat ćete debeloj kurvi kao i oni. Zadržat ćete se najmanje dva dana, to jest dok budete sigurni da nas nitko ne prati. Ako se netko pojavi, prepuštam odluku vama: hoćete li ga zaustaviti ili ćete požuriti k nama.

Habakuk Dorant preda ljudima meksičke zlatnike i popne se na konja.

Kad je prolazio pored kola, pogledao je sa strane Ninu Manson.

– Prokleta malo vrijediš svojim u Arivaci – rekao je. – Ali to ćemo još vidjeti. Uskoro ćemo se vratiti tamo, a ti ćeš biti s nama.

– Svejedno mi je, gdje ćete me ubiti – reče djevojka.

– Možda – reče Habakuk. – Ali neće ti biti svejedno, kako. Ustanovit ćeš da pakao postoji ovdje, na zemlji. Platit ćeš račun za sve stanovnike Arivace. Zamisli...

– Mislit ću na to da se bliži dan kad ćete vi i vaši lopovi visjeti na užati – reče Nina Manson.

Habakuku Doranteu nakonstriješila se brada. Djevojčine riječi ubole su ga poput žalca. No progutao je to i pojahao dalje.

Noah se zagledao za njim. Čuo je što je Nina Manson rekla i čudio se. Kako to da odjednom nestaje strah pred Dorantesima? Najprije otpor u Arivaci, zatim držanje Jean Harago i sada ta djevojka, pred kojom je bila smrt.

Ono čega se bojao Ezrah došlo je mnogo prije negoli što je sam očekivao.

Skupina je krenula. Četvorka koju je odredio Habakuk vratila se u kuću.

Jean Harago još je stajala pored šanka i nezadovoljno je odmjeravala neželjene goste.

– Mi bismo radije ostali sa gospođicama – reče jedan od Habakukovih ljudi i podiže zlatnik tako da je zasvjetlucao. – Možemo li otići gore?

– Možeš, ali ne smije biti gužve.

Jean Harago pogleda za njima i obrati se crnom barmenu iza bara.

– Neka momci pripaze na ove – rekla je. – Ne vjerujem starom Habakuku koliko je crnoga pod noktima. Otrovniija zmija ne postoji.

* * *

Čovjek koji je stigao u Arivacu u ponoć bio je mlad, vitak i vrlo umoran. Sjašio je ispred kuće gospođe Zallor. Iza prozora gorjelo je još svjetlo.

Kad je došljak pokucao na vratima, zastori su se zatvorili. Poslije izvjesnoga vremena vrata su odškrinuta. U otvoru se pojavilo muško lice.

– Šalje me gospođa Pilar – reče mladić. – Dolazim iz Babuquivaria.

Ben Wyland pusti mladića da uđe.

Oko stola sjedjelo je nekoliko muškaraca i gospođa Zallor.

– Tražim čovjeka koji se zove Santos – reče došljak.

– On nije ovdje – reče gospođa Zallor. – Zašto ga tražiš, momče?

– Gospođa Pilar šalje mu obavijest – rekao je mladić.

– Možeš nam mirne duše reći, o čemu se radi – uzvрати Wyland. – Jim Santos je naš prijatelj.

Na drugom kraju stola sjedio je kovač i potvrđivao je Wylandove riječi glavom.

Mladić je oklijevao. Zatim je rekao: – Morao bih razgovara-

ti s njim. Ali, možda... Ako nije ovdje... Wyland prijateljski raširi ruke.

— U Babuquivariu se pojavio čovjek koji se zove Bogard — reče mladić. — Lovac na ucjene. Traži Santosa. Gospođa Pilar misli da bi Bogard mogao osvanuti u Arivaci.

— Zašto ga traže? — upita padre.

— Zato što...

— Ne zanima nas — umiješa se Wyland odlučno. Naš ugovor isključuje to pitanje. Na samom početku rekli smo Santosu da nas ne zanima, zašto je došao u Arivacu i što se prije zbivalo. Znali smo da se krije. Nas se to ne tiče. On nam pomaže, i to je jedino važno.

— Imate pravo — reče svećenik, okrene se prema mladiću i nastavi: — Dobro je, sine, stigao si. Umoran si. Gospođa Zallor pobrinut će se za tebe a mi za konja. Ispavaj se. Sutra se možeš vratiti.

— Hvala, oče — reče mladić i pijeđe nesigurnim pogledom od jednoga do drugoga. — Taj Bogard — dodao je — najčudniji je čovjek što sam ga vidio i... — Dobro, dobro — reče gospođa Zallor, ustade i pogladi mladića po licu. — Dodi da te nahranim. Gospodin Wyland istimarit će konja.

Wyland je ustao i izašao je.

Iz prerije je pirkao vjetrić, donoseći u Arivacu miris trave i ostatke dnevne zapare, koja se najčešće osjećala do jutra.

Wyland odvede oznojenoga konja u malu staju gospođe

Zallor i istrlja ga slamom. Pritom je mislio na Jima Santosa i pitao se, hoće li se ikada vratiti u Arivacu. Ako dođe, bio bi to znak da se Habakuk Dorante sa svojim čoporom nikad više neće pojaviti.

U zraku je, međutim, lebdjelo pitanje, neće li Santos donijeti sa sobom leš Nine Manson.

Djevojka bi bila žrtva oslobođenja grada od pljačkaša i Manson se ne bi mogao smiriti. Bit će ogorčen. Optuživat će sve i svakoga, a nitko mu neće moći pomoći.

Ako se Santos ne vrati, Nina je također izgubljena. Dorantesi će se u tom slučaju vratiti. Wyland se plašio da će njihova osveta biti strašna.

Wylandu se činilo da čuje topot konja, ali mislio je da ga varaju prenapeti živci. Ako je dobro čuo, dolazio je jedan jahač. Izašao je iz staje i primakao se rubu glavne ulice. U većini kuća nije bilo svjetla. Kod Mansona su prozori također bili tamni.

Lako je bilo zamisliti, kakve brige muče Mansona. No sada, toliko sati poslije borbe na trgu i pored kapelice, Wyland je bio siguran kako je odluka bila ispravna. Santos je zaslužio povjerenje.

Iza kuće pojavila se sjena. Wyland se okrenuo. Trgnuo se. Pred njim se našao visok čovjek. Ispod širokoga oboda visokoga šešira nije mu mogao dobro raspoznati lice.

Došljak je prišao bliže. Bio je mršav, visok i snažan. Wyland

nikada nije vidio tako hladne oči, čak niti kod ljudi Habakuka Dorantea.

– Hej – reče došljak hrpavim glasom. – Nije li maločas ovamo došao jedan mladić? Je li u kući? Je li tu Jim Santos?

Wyland zaniječe glavom.

– Idemo zajedno unutra – reče stranac.

Wylandu se počeo grčiti želudac. Stranac je izvukao revolver. Wyland je koraknuo natrag. No uzmaka nije bilo. Uveo je neznanca u kuću gospođe Zallor.

Razgovor je prekinut. Ljudi su ušutjeli i zagledali se u došljaka. Mladić iz Babuquivaria problijedio je kao kreda.

– Zovem se Bogard – reče stranac.

– Gdje je Santos? – Što hoćete? – upita svećenik.

– Pitam, gdje je?

– A mi nećemo odgovoriti – reče odlučno gospođa Zallor.

Bogard ju je odmjerio ledenim pogledom, no ona je bila prestara da se uplaši. Činilo se da je to Bogard odmah shvatio.

Okrenuo se prema muškarcima i rekao je:

– Pretpostavljam da će se vratiti ovamo. – Pritom je Wylanda gurnuo tako da je poletio do stola i na kraju je pao na pod. – Čekat ćemo ga. – Bogard se naceri mladiću iz Babuquivaria. – Znao sam da djevojci Santosovo boravište nije nepoznato – rekao je. – Salun je uvijek dobro mjesto. Slutio sam također da će nekoga poslati k njemu. Preostalo je samo,

mladiću, da pričekam i da pođem za tobom. – Bogard se nasmije i zaključi: – Nijedan mi nikad nije izmakao!

Zatim je privukao stolicu i sjeo.

IX

Jim Santos i Pedlar prilazili su »Haciendi« s prednje strane. Bajo, Carter i Tylman obišli su je tako da dođu s juga.

Bio je sat poslije ponoći. Oko kuće gorjelo je najmanje tucet svjetiljaka, zbog čega kao da je okolna mrklina bila još gušća negoli na otvorenom prostoru.

Kroz otvorene prozore dopirao je smijeh djevojaka, vrištanje i grohot razigranih muškaraca.

U plišanom salonu zatekli su Santos i Pedlar dvije osludno odjevene djevojke. Djevojke su lijeno poustajale i poravnale prozirne haljine. Kod šanka je stajala Jean Harago. Santos ju je pogledao i odmah mu je bilo jasno da je opasna te da debela gospodarica ne misli kako su stigli novi gosti.

– Dobra večer, gospodo, – rekla je Jean Harago. – Vi ste prvi put ovdje. Svidjet će vam se.

– Uvjeren sam da hoće – reče Santos. – Ali ne danas. Postoji vrijeme za ljubav i vrijeme za ozbiljne stvari.

– Nema ničega ozbiljnijega od ljubavi – reče Jean i počeo se gegati po debelom tepihu prema Santosu. – Ovo je kuća mira, gospodine – rekla je.

– Tko voli mir, ne prima u

kuću šakale – uzvрати Santos.

Izmijenjeni su pogledi. Santos je znao da u tom rascopanom tijelu ima snage i izdržljivosti.

– Nemojmo okolišati – reče Santos. – Jesu li Doranteovi ljudi još ovdje?

– Ne biste li neku od djevojaka...

Jean Harago je ušutjela. Prodorno je pogledala Santosa od glave do pete i zaključila je da se igra mačke i miša ne isplati.

– Bili su ovdje – rekla je promijenjenim glasom. – Moja kuća nije brlog.

– Jesu li vodili sa sobom djevojku? – pitao je Santos.

– Vašu prijateljicu?

Jean Harago podigne glavu. Nije bila visoka, ali nije morala gledati niti uvis.

Da, djevojka je bila s njima. što se dogodilo? Čula sam da je bilo borbe.

– Bilo je – reče Santos. – Ljudi se mogu dugo zastrašivati, vrijeđati i pljačkati. Ali kad ostanu bez ičega, kad počnu očajavati, tada udaraju i oni najslabiji, gospodo. Gdje su se sklonili?

– Ne znam, gospodine – reče Jean.

– Uzalud ćete lagati – uzvрати Santos.

– Gle sada to, vi me u mojoj kući nazivate lažljivicom?

Otvorila su se dvorišna vrata. Pojavio se Bajo. Poluindijanac je držao u ruci veliki nož.

Jean se okrenula. Djevojke su počele vrištati i povlačiti se u kutove. Barmen je stajao iza šanka kao da se ukočio.

– Nekoliko ih je ovdje, Jim – reče Bajo. – Razgovarali smo s konjušarom. Rekao je da su ostala četvorica.

– Eto, gospodo – reče Santos – sada kažite, gdje su.

Netko se pojavio na stepeništu. Začuo se krik. Sljedećega trenutka planuo je hitac. Oštar je glas viknuo:

– Moramo napolje!

Jean Harago počeo dozivati svoje ljude. Iz hodnika koji je vodio u kupionicu izašlo je nekoliko muškaraca. Pedlar je počeo pucati. U kući je grmjelo.

Jean Harago pade na pod i počeo puzati poput ogromne kornjače prema najbližoj ležaljci.

Bajo se poput zmije počeo provlačiti stepenicama. Santos je krajičkom oka opazio da barmen podiže sačmaricu. Pedlar je bio brži i barmen se skotrljao pod šank.

Santos je dostigao Bajoa na vrhu stepeništa. U hodniku su zateki dvojicu muškaraca. Iza njih su se vidjele pulogole djevojke. Otvarala su se i odmah zatvarala vrata. Atmosfera je bila eksplozivna.

Dvojica što su se našla na hodniku počela su nasumce pucati. Santos se bacio ustranu, pripio se uza zid i uzvratio je vatru. Nekoliko metaka zabilo se iznad njega u zid i u stepenišnu ogradu.

Svoje je pucnjeve Santos osjećao još samo po trzajima ruke.

Tutnjavu je nadjačao krik na kraju hodnika. Čovjek koji se tamo našao pogođen je tako da

je odbačen uvis a zatim je spuznuo po zidu na pod. Legao je, na leđa i raširio je ruke. U njegovim staklastim očima odražavalo se svjetlo petrolejke.

Drugi se uz očajnički urlik bacio na Santosa. Santos je pucao. Promašio je. Za drugi metak nije bilo vremena. Odmaknuo se i pustio je napadača da sune u prazninu.

Dočekao ga je Bajo nožem. Razbojnik je zakrkljao i stušio se niz stepenice. Bajo je trgnuo nož natrag, da ne bude povučen u prizemlje. Podno stepeništa razbojnik se skvrčio i u tom je položaju ostao.

Iz soba su dopirali krikovi djevojaka.

Santos je išao i nogama je razvaljivao vrata. Muškarci su psujući skakali iz krevata. Žene su vrištale i pokrivale se.

U blizini je netko razbio prozor. Kad je Santos stigao do toga mjesta, iz dvorišta su doprli pucnjevi i odmah zatim odjeknuo je konjski topot.

– Jednoga smo skinuli! – vikao je Tylman.

S druge strane dovikivao je Carter:

– Jedan je pobjegao!

Santos je krenuo prema početku hodnika, praćen mrkim muškim pogledima i preplašenim skvičanjem žena. Bajo je čekao na stepeništu. Sišli su zajedno.

Jean Harago je čučala iza ležaljke. Santos joj je prišao s revolverom u ruci. Iz cijevi se još pomalo dimilo.

– Uvidate li sada da ne valja

lagati? – rekao je. – Gdje se Dorante obično krije?

Jean Harago ustade i reče:

– Idite k vragu!

– Sve u svoje vrijeme, gospođo – uzvрати Santos. – Ako ne odgovorite na moje pitanje, i ako ne kažete istinu, ostavit ćemo vas nad hrpom pepela. To je cijena za krivo prijateljstvo. On-da?

– Sierra de la Noira – reče Jean Harago, sijevajući očima. – Na sjevernom rubu nalaze se ruševine staroga naselja.

Santos se okrenuo. Kad je odlazio, Jean je vikala za njim:

– Ne pojavljujte se više u ovoj kući!

– To mi neće teško pasti – dobaci Santos.

Kad su se Bajo, Pedlar i Santos našli na dvorištu, Carter i Tylman već su držali spremne konje.

– Lopov će nas najaviti – reče Tylman.

– Zato ne smijemo gubiti vrijeme – reče Santos, baci se u sedlo i krene.

Sve su Santosove misli bile zaokupljene Ninom.

* * *

Iz dolina Sierre de la Noire valjala se jutarnja izmaglica. Zrak je u brdima bio hladan ali suh. Danju u tim predjelima vlada paklenska žega. Sve je posvuda bilo sprženo.

Ostaci staroga naselja djelovali su u magli gotovo kao priviđenje. Nestvaran svijet. Mjesečev krajolik. Taj su osjećaj pojačavali okolni goli visovi.

Noah Dorante penjao se kli-

mavim ljestvama na terasu nekadašnjega hrama, i promatrao je oca kako sjedi na tlu pored brata koji je ležao nepomično.

Nešto ga je steglo oko srca. Noge su mu bile olovne.

– Oče! – rekao je tiho.

– Tvoj brat Ezrah je umro – rekao je prebijenim glasom. – Ubio ga je onaj stranac iz Arivace. Pogodio ga je kad je Ezrah tebe vukao u zaklon.

– Da, oče – reče Noah.

– Danas se vraćamo u Arivacu! – odlučno će Habakuk Dorante. – Hoću vidjeti to gnijezdo u plamenu. Neka svi pomru, svi!

– Oče, vratio se Parr – reče Noah. – Nekoliko nas ljudi goni. Parr kaže da su ostala trojica pobijena. On je jedini uspio pobjeći.

Habakuk Dorante kao da nije čuo što Noah govori. Pognuo je glavu i nije odmicao pogled od Ezrahova lica, sivoga poput okolne magle.

– Moramo nešto poduzeti, oče – reče Noah. – Moramo...

– Ubijte djevojku – reče Habakuk Dorante.

Noah je šutio i neodlučno ga je promatrao. No starac nije pokazivao namjeru da išta kaže.

Noah se okrenuo. Spustio se niz ljestve i prišao susjednom zdanju. Kad je ušao, Nina je ležala na podu u polutami. Noah se sagnuo, uhvatio ju je za ramena i provukao niže. Djevojka je bila zaspala. Kad je otvorila oči, prestrašila se. Noah je šutio. Počeo ju je gurati napolje.

– Što namjeravate? – pitala

je Nina.

– Moj brat Ezrah je umro – reče Noah.

Bilo je to dovoljno. Nina je znala što to znači.

Ispod terase na kojoj su se našli logovorala je banda. Usred polukruga gorjela je vatra. Suho granje nije se dimilo.

Noah odgura Ninu do zapadnoga ruba terase. Djevojka je pogledala u ponor. Noah izvuče revolver i podigne ga prema njezinoj glavi.

Odjeknuo je pucanj. Sierra je uzvratila višestrukom jekom. Nini se ote krik.

Što se dogodilo? Što se zbiva s njom? Zar ne nestaju odjednom svi osjećaji?

Nešto ju je prinudilo da se okrene. Pogled joj je pao na Noahovo lice. Imao je nepojmljivo velike oči. Činilo se da će se protegnuti, no pao je pobočke i survao se na nižu terasu.

– Bježi u zaklon! – vikao je oštar glas. – Skloni se, Nina!

Na stijeni, u jednakoj visini kao što je ležao taj dio naselja stajao je mršav čovjek. Trenutak kasnije nestao je među zdanjima.

Brdima su počeli odjekivati pucnjevi.

* *

Bajo i Tylman verali su se preko raspucanih, od rose vlažnih stijena iza terasastog naselja:

Sierra je napadačima i branitelja pružala nebrojene zaklone.

Bajo i Tylman promatrali su kako Doranteovi ljudi grčevito

nastoje da se dočepaju viših položaja i da se sklone u ruševinama.

Netko je vikao:

– Hvataj djevojku!

Razbojnici su tražili štit.

Bajo podigne pušku. Pažljivo je nišanio. Opalio je. Metak je pogodio desni nosač ljestava, na kojima su upravo bila dva razbojnika. Drugim je metkom Bajo rascijepao prečku ispod prvoga penjača. Razbojnik je izgubio uporište. Zaurlao je i survao se natrag, povukavši sa sobom onoga ispod sebe. Pali su na prvu terasu.

Jedan se razbojnik pridigao. Oni koji su se također htjeli penjati tražili su zaklone.

Santos je opazio Cartera i Pedlara kako dolaze iz magle. Čim su ugledali razbojnike, otvorili su vatru.

S terase na zapadnoj strani Santos je malko kasnije ugledao razbojnike kako se prebacuju do drugih ljestava, koje su bile u mrtvom uglu tako da ih Bajo i Pedlar nisu mogli vidjeti.

Santos se lecnuo. Razbojnici su mogli stići do Nine prije njege.

Penjući se po raspucaloj stijeni, Santos je ugledao kamenje koje kao da je netko poslagao pored ruba terase. Stigavši do tog mjesta, pokušao je zakotrljati povelik komad. Činilo mu se da će mu popucati mišići, no uspio je. Kamen je krenuo nizbrdo i povukao za sobom pravu lavinu. Na trenutak se činilo kao da se mrvči čitav zapadni dio starog zdanja.

Razbojnici su vikali. Kroz prašinu Santos je vidio pojedince kako bježe. Kamenje je odskakivalo i tuklo je oko sebe poput šrapnела. Dvojica ili trojica su pogodena. Ostali su uspjeli izbjeći smrtonosnu lavinu.

Carter i Pedlar stigli su do podnožja zdanja i počeli su se penjati. S južne strane približavali su se Bajo i Tylman.

Tek tada otkrio je Santos Habakuka Dorantea. Stari je razbojnik stajao kao hram poput neke biblijske figure. Pokraj njega ležao je mrtav Erzah.

– Osveta je moja! – vikao je Habakuk.

– Izrekavši tu prijetnju, Habakuk je pošao prema rubu ravnine. Nešto je držao u ruci. Santos se užasn timer kad je vidio da ludak namjerava baciti svežanj dinamita.

Pripaljujući štapin, Habakuk je vikao:

– Neka svi umru!

Santosu je bilo jasno da nema vremena za promišljanje. Podigao je revolver obadvjema rukama i gađao je.

Habakuk Dorante bio je udaljen nepunih dvadeset koraka, no stajao je na povišenoj terasi. Ako baci dinamit, do eksplozije će doći usred zdanja.

Kad je Habakuk podigao desnu ruku, Santos je pritisnuo obarač.

Sljedećega trenutka bilo je mjesto staroga hrama obavijeno plamenom i dimom. Zračni pritisak bio je tako jak da se Santos nije mogao održati na nogama. Kamenje je šišalo zra-

kom i padalo je posvuda naokolo.

Kad je Santos ustao, mjesto gdje je stajao Habakuk Dorante bilo je pusto. Metak je pogodio dinamitnu bombu i ona je eksplodirala u razbojnikovoj ruci.

Santos je krenuo prema ruševini u koju se bila sklonila Nina. Kad se pojavio na otvoru u kojemu su nekad bila vrata, djevojka je zavriskala. Smirila se tek kad ga je prepoznala. Još je bila vezana.

Santos poreže užad, podigne ju i ponese vani. Činilo mu se da sanja. Ali sitna smrdljiva prašina što ju je podigla eksplozija i sunce koje se penjalo, razgoneći maglene krpe, to je bila stvarnost. Stvarnost su bili također povici prijatelja. I stisak Nininih ruku što su se ovile oko Santosova vrata.

X

Sjedeći u sedlu ispred Santosa, Nina se zagledala u nasebinu što se skutrila u suncem oprženoj dolini.

– Nisam znala – rekla je – da je Arivaca tako lijepa.

– Sve je lijepo kad čovjek živi bez straha – reče Santos.

– Ali ja se bojim – reče Nina i pogleda ga.

– Čega?

– Toga da ne odeš.

– Boj se toga da ne ostanem – uzvрати Santos.

– Zašto bih se toga bojala?

– Zato što sam u Arivacu došao da se sakrijem. Nije važno, što se dogodilo. Ali moje je ime tiskano na potjernici. I dok je

tako, za mene nema mira.

– Arivaca je mala – reče Nina. – Mnogo ti duguje. Sve! Ako promijeniš ime, nitko neće govoriti o Jimu Santosu. I nitko neće znati, tko si jednom bio.

– Život bez sigurnosti težak je i za samca.

– Ići ću s tobom, kamo god kreneš – požuri Nina. – U Meksiko, na primjer.

Santos je šutio. Nije htio misliti na rastanak s Ninom, niti je mogao odlučiti da je vodi sa sobom u tko zna kakvo potucanje.

Santos je jahao ispred ostalih. Kad su stigli do gradića, ugledali su ljude okupljene na trgu i ispred kapelice. Čuli su se uzvici. Netko je trčao prema Mansonovoj radionici.

Bajo, Pedlar, Carter i Tylman jahali su prema trgu. Santos je s Ninom skrenuo prema kući gospođe Zallor.

Kad je sjahao i pomogao djevojci da siđe s konja, Santos je pogleda u oči i reče:

– Idi k roditeljima. Ja ću doći kasnije. Bolje će biti da me sada ne vide. Zamrzili su me. Radost će ih izmijeniti.

Djevojka je oklijevajući krenula. Santos je stajao u mjestu i promatrao kako krhka figura odlazi glavnom ulicom.

– Vrata na kući gospođe Zallor otvorila su se i Santos zastade u pola koraka. Na pragu je stajao visok, mračan čovjek.

– Jim Santos – rekao je neznanac. – Čovjek koji se traži zbog ubojstva pomoćnog šerifa. Petsto dolara nagrade, za živo-

ga ili mrtvoga.

Santos je šutio. U nekoliko sekundi pred njegovim je očima prošlo sve što se događalo minulih dana. Sada je stigao na kraj puta. Morao je neprestano računati s tim. Ali neka bude što mora biti. Pomogao je Arivaci. Ninu je vratio živu. To ga je ispunjavalo mirom i zadovoljstvom.

— Ovdje će ti podići spomenik — reče čovjek s praga. Ja sam Bogard. A ti si najčudniji ubojica od svih koje sam gonio.

Začuo se ženski povik. Santos se okrenuo. Nina se vraćala. Opazila je što se događa. Iza nje su se natisli stanovnici Arivace. Prilazili su također njegovi prijatelji.

— Čini mi se da bi moglo biti gužve — reče Santos.

Na Bogardovu licu ostade hladna maska.

— Nećeš valjda biti tako lud da te ljude uvlačiš u svoje nevolje — rekao je lovac na ucjene.

— To su slobodni ljudi — reče Santos. — Izborili su slobodu. Ne mogu naređivati, što da rade.

— Gubi se, lešinaru! — vikao je jedan čovjek.

— Ovdje sam da provedem ono što traži zakon — reče Bogard. — Tko me u tome sprečava, snosi posljedice.

— Gubi se! — vikali su mnogi.

Bogard je stajao ispred praga, miran kao da se ništa ne događa. Zatim je trgnuo revolver.

Santos je s tim računao. Njegov revolver bio je djelić sekunde brži.

Bogard se ugrize za donju usnicu.

— Dobro — rekao je. — Otići ću. Ali odsad ćeš imati sjenu.

Uspravan poput svijeće Bogard je naglašeno polako krenu prema staji. Santos se okrenuo prema ljudima i doviknuo im:

— Zahvaljujem!

Nina je kriknula. Santos se brzo okrenuo i ugledao je Bogarda kako izviruje iza ugla kuće i gađa.

Santos je opalio s boka. Bogard je zaurlao, trgnuvši desnu ruku uvis. Metak ga je pogodio u zglob. Revolver je ležao u prašini. Bogard se naslonio na kućni zid. Stenjao je. Nikad još Santos ni na čijem licu nije vidio toliko očaja.

— Pucaj ponovo! — vikao je Bogard dok mu je Santos prilazio. — Hajde, dokrajči me! — Klonuo je na koljena. — Molim te, pucaj! Ne mogu živjeti kao bogalj. Zašto me nisi ubio? Santose, ti si prokleta pseto! Hoćeš li me konačno ubiti?

— Neću — reče Santos. — Nikad nisam pucao u bespomoćna čovjeka.

Santos se okrenuo. Spremio je revolver i pošao je prema Nini. Djevojka ga je čekala kao da je skamenjena.

Bogard je stenjaio. Dvojica muškaraca podigla su ga i ponijela prema obližnjoj kući.

* * *

Santos je pritegnuo sedleni

remeni i spustio je stremene.

Bajo je sjedio na svežnju slame i promatrao ga.

— Nećeš valjda zaista otići — rekao je.

— Misliš da neću? — uzvratilo kratko Santos.

— Po mome — reče Bajo — najprije ćeš zagrliti djevojku. Zatim ćeš ovdje podići kolibu i tu ćemo te moći posjećivati. I slijepac bi vidio da...

— A svatko pametan mislio bi o tome kako bi me jednoga dana mogao posjetiti neki Bogard. Ili bih jednostavno dobio metak u leđa. Ne, ne, to nije život.

— Stanovnike Arivace naučio si da valja živjeti od svoga i po svome. Za to su se borili. Ako odeš, Jim, negdje se moraš zaustaviti.

— Razumiješ ti mene, ali i ja tebe — reče Santos.

Začuli su se koraci. U malu staju gospođe Zallor ušla je vitka žena. Santos je prestao sedlati konja. Nije čuo niti kada je Bajo rekao:

— Vrijeme je da odem.

— Pilar!

Bajo je izašao. Pilar je prišla bliže. Djelovala je drukčije negoli u Babuquivariu. Bila je u hlačama od gruboga tkanja i u kariranoj lanenoj košulji.

— Odlaziš? — rekla je Pilar, ne pozdravivši.

— Što se ovdje moralo uraditi, završio sam — odgovorio Santos. — U Arivaci se ne mogu sakriti. Bogard me otkrio a od njega će saznati drugi da sam tu. Bogard neće žaliti truda.

— Kad sam te slala u Arivacu, nisam znala što se ovdje događa — reče Pilar i sjedne na sanduk u kojemu je bilo žito za konje. — U čitavu mjesto govori se o tebi kao o junaku.

— To će se zaboraviti.

— Ne vjerujem — reče Pilar i pogleda Santosa kao da ga prvi put vidi. — Onomad si za mene bio stranac koji je u bijegu i koji mi se na svoj način svidio. Sada znam da si čovjek vrijedan rizika. Ne moraš bježati, Jim. Dojahala sam ovamo da ti to kažem. U njemu je bio popis potjernica koje se poništavaju. U novinama smo čitali da je u Maricopi prije nekoliko mjeseci ustrijeljen pomoćni šerif kad je bespravno htio uhapsiti predradnika sa susjednog ranča. Radio je za mito rudarske kompanije. Što ti to govori.

Pilar je izvukla papir iz džepa i nastavila je:

— Šerif mi je dao ovaj papir da bi mi vjerovao. Donijela sam također novine. Nema više naloga za lišavanje slobode! Povučeno je prije četiri tjedna!

Santos je stajao pored konja i šutio je.

— Što je, Jim? — pitala je Pilar.

Santos joj pride, uhvati je za ramena, poljubi je u usta i reče:

— Hvala ti! Ali moram nešto obaviti.

— Znam — reče Pilar. — Ovdje sam jedan sat i čula sam. Nina je u kuhinji gospođe Zallor. Zadnjih sam tjedana neprestano mislila na tebe — rekla je pomalo tužnim glasom. — ne

znam, što sam zapravo htjela. Iz Arivace sam otišla jer nisam htjela biti ničim vezana. Ne želim to niti biti. Ja nisam žena koja bi živjela uz bilo koga. Idi k Nini!

– Hvala još jednom, Pilar – reče Santos.

Djevojčine oči bile su vlažne. Santos ode u kuću. Kad je otvorio kuhinjska vrata, Nina je sjedila za stolom. Blijeda, caklastih očiju.

– Ostajem – reče Santos bez okolišanja.

Konačno čujem od vas opet razumnu riječ, gospodine Santos – reče gospođa Zallor i odloži zdjelu što ju je držala na

koljenima. – Pilar je donijela dobre vijesti, zar ne?

Zatim namigne Santosu i ustade.

– Moram napolju nešto obaviti – rekla je i izašla.

Santos je stajao ispred Nine.

– Čini se da su mnogi za moj ostanak – rekao je.

– Svi – reče Nina. – Ne bi ih smio razočarati.

– Meni si dovoljna ti – reče Santos, zagrli djevojku i doda:

– Misliš da bi se negdje našao koji pedalj zemlje za uzgoj goveda?

– Goveda?

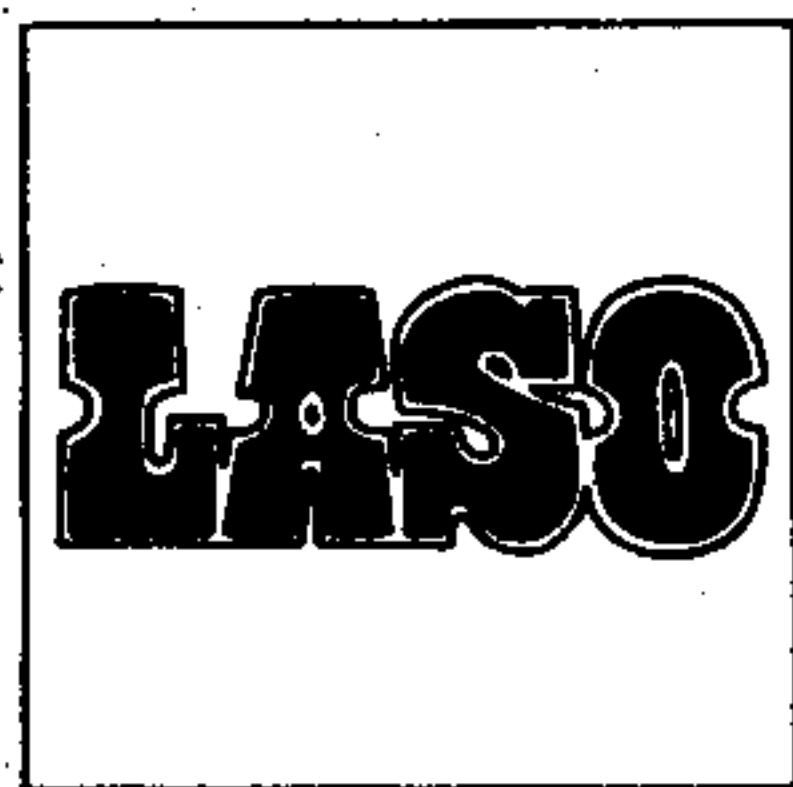
– Ništa drugo ne znam – reče Santos, slegnuvši ramenima.

Nina se priljubila uz njega. Smijala se.

– Nešto ćemo naći – rekla je.

U PRIPREMI:

Louis L'Amour
Odmetnikov posinak



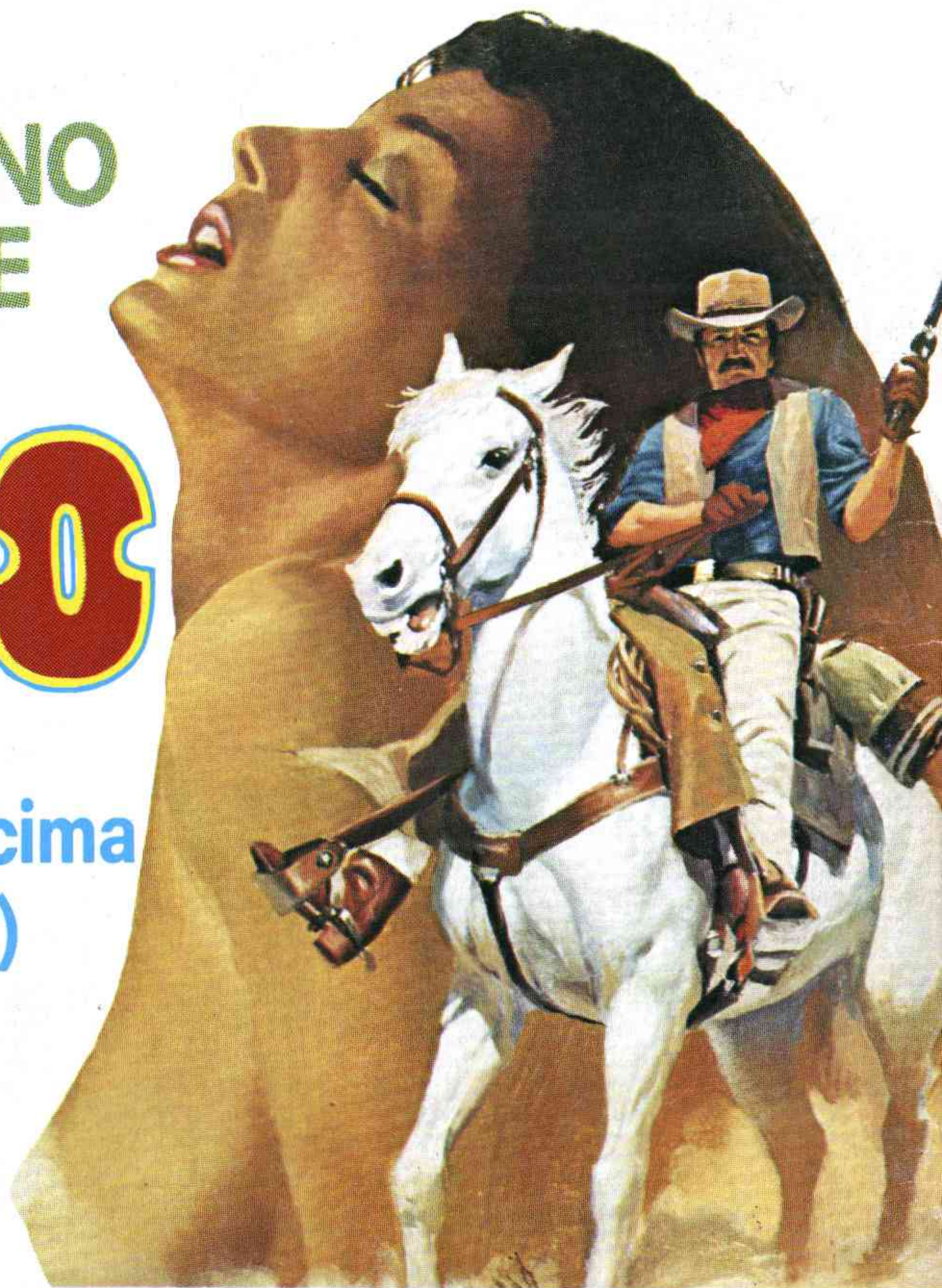
Cijena pretplate za godinu dana iznosi 22.460 d, a za šest mjeseci 11.230 d. U cijenu je uračunat i pretplatnički popust. Pretplata se uplaćuje općom uplatnicom u korist računa: NIŠPRO »Vjesnik«, Interna banka, Zagreb, broj 30101-833-2052 (00027 – LASO). Cijena inozemne pretplate za šest mjeseci: DM 33,00, ASCH 234,00, SFR 27,00, HFL 37,00, SKR 116,00, FF 109,00, US\$ 17,00 (avionom US\$ 20,20), C\$ 24,00 (avionom C\$ 28,30), Australia £ 12,00 (avionom £ 15,00). Uplata na devizni račun 30101-620-16-3252051 kod Udružene banke Hrvatske, Zagrebačka banka, Zagreb (za »Laso« izdanje OOUR-a IRO)

Ekonomska propaganda »Vjesnik«, Agencija za marketing Zagreb, Trg bratstva i jedinstva 6. Zadnja kolor stranica 400.000 d, c/b stranica 250.000 d. Oslobođeno plaćanja poreza na promet, mišljenjem Republičkog sekretarijata za prosvjetu, kulturu i fizičku kulturu SRH broj 2935/7-1973 od 26. XI 1983. Rukopisi se ne vraćaju.

**SPECIJALNO
IZDANJE**

LASO

**(na vašim kioscima
od 21. 5. 1988.)**



Gene Curry
KARAVANA
VATRENIH ŽENA

- Karavana lakih žena američkog Istoka kreće na Zapad. Što sve doživljava ta neobična karavana na svom putu, saznat ćete uskoro. Ne propustite roman pun napetosti, sladostrašća i ljudske grubosti!
- Križaljka
- Razni prilozi